

Responsibility of Managers for Competition Law Infringement in Joint Stock and Limited Companies in the Light of Competition Board Decisions*

Sevda Yaşar COŞKUN¹ & Munise Seray GÖNCÜ DÖNER²

Keywords

Competition Law,
Corporate Law,
Responsibility of
Joint Stock and
Limited Companies
Managers,
Competition
Violations,
Competition Board.

Abstract

The purpose of Competition Law is to protect the competition in the markets in the most general terms and to function in a healthy way. In the Law on the Protection of Competition (RKHK), it is forbidden to misuse the dominant positions of the enterprises that dominate the market with agreements, decisions and practices that prevent, disrupt or restrict competition in the goods and services markets, and mergers and acquisitions that will disrupt or create a dominant situation in the market. In the Law on the Protection of Competition, it has ruled on the consequences of competition violations in terms of both public and private law.

In joint stock and limited companies, three types of liability of managers, legal, criminal and administrative, may be raised for competition law infringement. Legal liability means that compensation can be claimed against managers. In terms of the criminal responsibility of enterprise managers, there are no legal regulations in our law that stipulate criminal responsibility for competition law infringement. In joint stock and limited companies, administrative responsibility of managers may also occur due to competition law infringement.

The subject of this study is the examination of the responsibility of managers for competition law infringement in joint stock and limited companies in the light of the decisions of the Competition Board decisions. In the study to be carried out by document analysis method, the answers to the questions of whether there are differences in the decisions of the Board in terms of company types, sectors, periodicity and type of competition law infringement will be sought.

Article History

Received
25 Jan, 2023
Accepted
07 Apr, 2023

* Bu çalışma "IV. Ticaret Hukuku Uluslararası Sempozyumu" kapsamında sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Corresponding Author. ORCID: 0000-0001-7999-5052. İzmir Bakırçay Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, sevdayasar.coskun@bakircay.edu.tr

² ORCID: 0000-0002-1539-8205. İzmir Bakırçay Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, seray.goncudoner@bakircay.edu.tr

Rekabet Kurulu Kararları Işığında Anonim ve Limited Ortaklıklarda Yöneticilerin Rekabet Hukuku İhlallerinden Doğan Sorumluluğu*

Anahtar Kelimeler

Rekabet Hukuku,
Ortaklıklar Hukuku,
Anonim ve Limited
Ortaklık
Yöneticilerinin
Sorumluluğu,
Rekabet İhlalleri,
Rekabet Kurulu.

Özet

Rekabet Hukukunun amacı en genel ifadesiyle piyasalardaki rekabetin korunması ve sağlıklı olarak işlemesidir. Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'da (RKHK) mal ve hizmet piyasalarındaki rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı anlaşma, karar ve uygulamalar ile piyasada hâkim durumda bulunan teşebbüslerin hâkim durumlarını kötüye kullanmaları ve piyasadaki rekabeti bozacak ya da hâkim durum oluşturacak birleşme ve devralmalar yasaklanmıştır. RKHK'da, rekabet hukuku ihlallerinin hem kamu hukuku hem de özel hukuk bakımından sonuçları hükme bağlanmıştır.

Anonim ve limited ortaklıklarda yöneticilerin rekabet hukuku ihlallerinden dolayı hukuki, cezai ve idari olmak üzere üç tür sorumluluğu gündeme gelebilecektir. Hukuki sorumluluk yöneticilere karşı tazminat talebinde bulunulup bulunamayacağı anlamına gelmektedir. Hukuki sorumluluğun tespiti bakımından Türk Ticaret Kanunu (TTK) hükümleri uygulama alanı bulmaktadır. TTK'da limited ortaklıklarda yöneticilerin sorumluluğu konusunda anonim ortaklıklara ilişkin düzenlemelere atıf yapılmış olması nedeniyle, hukuki sorumluluk açısından her iki ortaklık bakımından da aynı hükümler uygulama alanı bulacaktır. Teşebbüs yöneticilerinin cezai sorumluluğu bakımından ise hukukumuzda rekabet hukuku ihlalleri nedeniyle cezai sorumluluk öngören herhangi bir kanuni düzenleme bulunmamaktadır. Anonim ve limited ortaklıklarda yöneticilerin rekabet hukuku ihlalleri nedeniyle idari sorumluluğu da meydana gelebilmektedir. Rekabet hukuku ihlalleri söz konusu olduğunda idari yaptırım uygulama yetkisine sahip olan Rekabet Kurulu, teşebbüslere rekabet hukuku ihlali gerekçesiyle idari yaptırım uygulayabildiği gibi, teşebbüs yöneticilerine de idari yaptırım uygulama yetkisine sahiptir (RKHK m.16/4).

Bu çalışmanın konusunu, Rekabet Kurulu'nun, rekabet hukuku ihlali gerekçesiyle, anonim ve limited ortaklık yöneticilerine yaptırım uyguladığı kararlar oluşturmaktadır. Doküman inceleme yöntemiyle yürütülecek çalışmada söz konusu Kurul kararlarında ortaklık türü, sektörler, dönemsellik ve rekabet ihlali türü açısından farklılık olup olmadığı sorularının cevabı aranacaktır.

Makale Geçmişi

Alınan Tarih
25 Ocak 2023
Kabul Tarihi
07 Nisan 2023

1. Giriş

Anonim ve Limited ortaklıklarda yöneticilerin rekabet ihlallerinden dolayı hukuki sorumlulukları doğabilecektir. Hukuki sorumluluğun temelinde RKHK'nın 57. maddesi yer almaktadır. İlgili maddeye göre; "her kim bu Kanuna aykırı olan eylem, karar, sözleşme veya anlaşma ile rekabeti engeller, bozar ya da kısıtlarsa yahut belirli bir mal veya hizmet piyasasındaki hâkim durumunu kötüye kullanırsa, zarar görenlerin her türlü zararını tazmin etmek zorundadır". Hukuki sorumluluğun tespiti bakımından Türk Ticaret Kanunu (TTK) hükümleri uygulama alanı bulmaktadır. Bu bağlamda hukuki sorumluluk kapsamında yöneticiler tazminat yaptırımı ile karşı karşıya kalabilirler. TTK'da limited ortaklıklarda yöneticilerin sorumluluğu konusunda anonim ortaklıklara ilişkin düzenlemelere atıf yapılmış olması nedeniyle, hukuki sorumluluk açısından her iki ortaklık bakımından da aynı hükümler uygulama alanı bulacaktır. Anonim ve Limited ortaklık yöneticilerinin hukuki sorumluluğun bulunup bulunmadığının tespiti bakımından, limited ortaklıklarda özel bir düzenleme bulunmadığından TTK'nın 553.

maddesi uygulama alanı bulur. Anonim ve Limited ortaklıklarda yöneticilerin rekabet ihlalleri nedeniyle hukuki sorumluluğuna gidilebilmesinin temelinde özen yükümlülüğü (TTK m.396) yer almaktadır (Pınar, 2009: 369).

Anonim ve Limited ortaklıklarda yöneticilerin rekabet ihlalleri nedeniyle idari sorumluluğu da gündeme gelebilir. RKHK'da Rekabet Kurulu'na çeşitli yaptırımlar uygulama yetkisi tanınmıştır. Rekabet Kurulu'nun idari yaptırım uygulama yetkisi RKHK'nın 27/a maddesinde düzenlenmiştir. Rekabet Kurulu tarafından anonim veya limited ortaklıklar hakkında rekabeti sınırlayıcı anlaşma, uyumlu eylem ve kararlar, hâkim durumun kötüye kullanılması ya da birleşme veya devralmaların bildirilmemesi nedeni ile idari para cezasına karar verilmesi durumunda, teşebbüsler hakkında idari para cezası uygulanmasına neden olan teşebbüs yahut teşebbüs birliği yöneticilerine yahut çalışanlarına da idari para ceza verilebilir (RKHK m. 16/4). Ayrıca Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar ile Hakim Durumun Kötüye Kullanılması Halinde Verilecek Para Cezalarına İlişkin Yönetmelik'in ³(Yönetmelik) 8. maddesinde; kartelde belirleyici etkisi tespit edilen teşebbüs yöneticilerine teşebbüse verilen cezanın yüzde üçü ile yüzde beşi arasında bir oranda para cezası verileceği düzenlenmiştir. Ayrıca aynı maddenin üçüncü fıkrasında; diğer ihlallerde belirleyici etkisi saptanan teşebbüs veya teşebbüs birliği yöneticilerine ilgili teşebbüs veya teşebbüs birliğine verilen cezanın yüzde beşine kadar para cezası verilebileceği düzenlenmiştir.

Çalışma konusuyla ilgili literatür taramasında, konunun Pınar (Pınar, 2009: 370-405) tarafından yönetim kurulu üyelerinin şirketler hukuku açısından rekabet ihlallerinden dolayı hukuki sorumluluğunun Alman Ticaret Kanunu düzenlemeleri ile karşılaştırmalı bir şekilde incelendiği; Tatlı (Tatlı, 2021: 2679-2727) tarafından ise; rekabet ihlallerinden anonim şirket yönetim kurulu üyeleri ve yöneticilerinin şirketler hukuku temelinde rekabet ihlallerinden dolayı hukuki sorumlulukları çerçevesinde ele alındığı görülmüştür. Bu çalışma, konuyu Rekabet Kurulu kararları bağlamında ele alan ilk çalışma niteliği taşımaktadır. Rekabet hukukunun içtihadi bir hukuk dalı olması hasebiyle Rekabet Kurulu kararları uygulamayı şekillendiren önemli enstrümanlardandır. Bu yönüyle çalışmada konu; uygulama boyutuyla ele alınarak incelenmiştir.

Doküman inceleme yöntemi ile yürütülen çalışmada, öncelikle RKHK'da düzenlenen rekabet ihlalleri ile rekabet hukuku yaptırımları ile anonim ve limited ortaklıklarda yönetici kavramı ile ilgili bilgi verilmiştir. Daha sonra anonim ve limited ortaklıklarda yöneticilerin rekabet ihlallerinden doğan hukuki sorumluluğu ana hatları ile ele alınmış ve idari sorumluluğu incelenmiştir. Son bölümde ise Rekabet Kurulu'nun anonim ve limited ortaklık yöneticilerinin sorumluluğu ile ilgili vermiş olduğu kararları analiz edilmiştir.

³<<https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=12874&mevzuatTur=KurumVeKurusYonetmeligi&mevzuatTertip=5>>, Erişim Tarihi 10.12.2021.

2. Türk Rekabet Hukukuna Genel Bir Bakış

Serbest piyasa ekonomisinin temel unsuru olan rekabetin sağlanması ve sürekliliğinin sağlanması devletin görevleri arasındadır. Aslan, Anayasa'nın 48. maddesinde çalışma ve sözleşme hürriyeti başlığı altındaki "*Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir. Devlet, özel teşebbüslerin milli ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır*" düzenlemesi ile özel teşebbüs kurulması ve yaşatılması özgürlüğü korunarak rekabet etme hakkının Anayasal güvence altına alındığını ifade etmektedir (Aslan, 2001: 9). Anayasamızın 167. maddesi⁴ ise açıkça devletin para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlayacak ve geliştirecek tedbirleri alma görevinin yanında; anlaşmalarla ya da fiili durumla ortaya çıkacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önlemekle de görevli olduğunu dile getirmiştir.

Söz konusu maddeye dayanarak kabul edilen 4054 Sayılı RKHK 13.12.1994 tarihinde yürürlüğe girmiştir⁵. 05.11.1997 tarihinde ise RKHK'nın uygulanmasını sağlamak üzere de idari ve mali özerkliğe sahip bağımsız bir idari otorite⁶ olan Rekabet Kurumu ve kurumun karar organı olan Rekabet Kurulu (RK) faaliyete başlamıştır. Kurulun görev ve yetkilerinden bazıları; RKHK'da yasaklanan faaliyetler ve hukuki işlemler ile ilgili olarak, başvuru üzerine veya resen inceleme, araştırma ve soruşturma yapmak; RKHK'da düzenlenen hükümlerin ihlal edildiğinin tespit edilmesi üzerine, bu ihlallere son verilmesi için gerekli tedbirleri alıp bundan sorumlu olanlara idari para cezaları uygulamak; birleşme ve devralmalara izin vermek; Kanunun uygulanması ile ilgili olarak tebliğler çıkarmak ve gereken düzenlemeleri yapmak ve Kanunla verilen diğer görevleri yerine getirmektir (RKHK madde 27).

Öğretide çeşitli tanımları yapılan rekabet hukukunun⁷ amacı RKHK'nın 1. maddesinde "*mal ve hizmet piyasalarındaki rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı anlaşma, karar ve uygulamaları ve piyasaya hâkim olan teşebbüslerin bu hâkimiyetlerini kötüye kullanmalarını önlemek, bunun için gerekli düzenleme ve denetlemeleri yaparak rekabetin korunmasını sağlamaktır*" şeklinde ifade

⁴ <<https://www.mevzuat.gov.tr>> 1.5.2709.pdf> s.e.t 10.12.2021.

⁵ Yayımlandığı Resmî Gazete: Tarih: 13/12/1994 Sayı: 22140 Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5 Cilt: 34 Sayfa

⁶ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bakınız; Gönen, K. Eren (2003) *Bağımsız İdari Otorite Olarak Rekabet Kurumu, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(7), s. 4 vd.; Aslan, Zehreddin / Kahraman, Berk (2000) *Rekabet Kurumunun Oluşumu, Görev ve Yetkileri ile Yargısal Denetimi*, İstanbul: Alfa Yayınları, s. 5 vd.; Akıncı, Müslüm (2001) *Ekonomik Kamu Düzeni ve Rekabet Kurumu, Rekabet Dergisi*, 5, s. 6; Pişkin, Ramazan (2010) *Türkiye'de Düzenleyici Kurumlar ve Üst Kurulların Görevleri ve İşlevleri*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 47.

⁷ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Erdem, Ercüment (2003) *Türk ve AT Rekabet Hukukunda Birleşme ve Devralmalar*, Ankara: Seçkin Yayınevi, s. 18; Güven, Pelin (2008) *Rekabet Hukuku*, 2. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınevi, s. 27; Özsunay, Ergun (1985) *Kartel Hukuku*, İstanbul Üniversitesi Yayın No:3361, İstanbul: Fakülteler Matbaası, s. 22.

edilmiştir⁸. Rekabet Kurumunun teşkilatlanmasını düzenleyen 20/1. maddede ise “mal ve hizmet piyasalarının serbest ve sağlıklı bir rekabet ortamı içinde teşekkülünün ve gelişmesinin temini ile bu Kanunun uygulanmasını gözetmek ve Kanunun kendisine verdiği görevleri yerine getirmek üzere kamu tüzel kişiliğini haiz idarî ve malî özerkliğe sahip Rekabet Kurumu teşkil edilmiştir” denilerek Kurumun asli görevinin mal ve hizmet piyasalarının serbest ve sağlıklı bir rekabet ortamı içinde oluşmasını ve gelişmesini sağlamak olduğu hüküm altına alınmıştır. RKHK’nın 1 ve 20/1. maddeleri düzenlemeleri kapsamında, teşebbüslerin aralarındaki anlaşma ve uyumlu eylemler, teşebbüs birliği kararları ile; hâkim durumlarını kötüye kullanarak veya birleşme ve devralmalar ile piyasalardaki rekabeti bozmaları rekabet ihlali kabul edilmiş ve yaptırımlara tabi tutulmuştur. Çalışmanın esas konusu kapsamında RKHK’da düzenlenen rekabet ihlallerine ve rekabet hukuku yaptırımlarına kısaca değinmek gerekmektedir.

2.1. RKHK’da Düzenlenen Rekabet İhlalleri

RKHK’nın, Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar başlıklı 4. maddesinde anlaşma, uyumlu eylem ve kararlarla rekabet ihlali hâlleri sınırlı olmayan bir şekilde örnekleme yoluyla sayılmıştır (Öztürkler, 2016: 49). Madde düzenlemesi: “belirli bir mal veya hizmet piyasasında doğrudan veya dolaylı olarak rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacını taşıyan veya bu etkiyi doğuran yahut doğurabilecek nitelikte olan teşebbüsler arası anlaşmalar, uyumlu eylemler ve teşebbüs birliklerinin bu tür karar ve eylemleri hukuka aykırı ve yasaktır. Bu haller, özellikle şunlardır: a) Mal veya hizmetlerin alım ya da satım fiyatının, fiyatı oluşturan maliyet, kâr gibi unsurlar ile her türlü alım yahut satım şartlarının tespit edilmesi, b) Mal veya hizmet piyasalarının bölüşülmesi ile her türlü piyasa kaynaklarının veya unsurlarının paylaşılması ya da kontrolü, c) Mal veya hizmetin arz ya da talep miktarının kontrolü veya bunların piyasa dışında belirlenmesi, d) Rakip teşebbüslerin faaliyetlerinin zorlaştırılması, kısıtlanması veya piyasada faaliyet gösteren teşebbüslerin boykot ya da diğer davranışlarla piyasa dışına çıkartılması yahut piyasaya yeni gireceklerin engellenmesi, e) Münhasır bayilik hariç olmak üzere, eşit hak, yükümlülük ve edimler için eşit durumdaki kişilere farklı şartların uygulanması, f) Anlaşmanın niteliği veya ticarî teamüllere aykırı olarak, bir mal veya hizmet ile birlikte diğer mal veya hizmetin satın alınmasının zorunlu kılınması veya aracı teşebbüs durumundaki alıcıların talep ettiği bir malın ya da hizmetin diğer bir mal veya hizmetin de alıcı tarafından teşhiri şartına bağlanması ya da arz edilen bir mal veya hizmetin tekrar arzına ilişkin şartların ileri sürülmesi” şeklindedir.

⁸ Rekabet hukukunun amacına ilişkin bkz. Gürkaynak, Gönenç (2003) *Türk Rekabet Hukuku Uygulaması için “Hukuk ve İktisat” Perspektifinden “Amaç” Tartışması*, Ankara: Rekabet Kurumu, s. 13-75.

Maddede geçen kavramların üzerinde kısaca durmak yararlı olacaktır. RKHK'nın 3. maddesinde teşebbüs "piyasada mal veya hizmet üreten, pazarlayan, satan gerçek ve tüzel kişilerle, bağımsız karar verebilen ve ekonomik bakımdan bir bütün teşkil eden birimler" olarak tanımlanmıştır⁹. Teşebbüs birliği¹⁰ de yine aynı maddede: "teşebbüslerin belirli amaçlara ulaşmak için oluşturduğu tüzel kişiliği haiz ya da tüzel kişiliği olmayan her türlü birlik" şeklinde tanımlanmıştır. Her iki kavramın ortak noktası, kapsamın geniş tutulmuş olması ve fiili durumun hukuki şekle oranla öncelenmesidir.

Rekabet ihlaline neden olan teşebbüsler arasındaki "anlaşma" kavramı, özel hukuktaki sözleşme kavramından çok daha geniş bir anlam taşımaktadır. Rekabet hukuku bağlamında anlaşma, sözlü, yazılı, zımni anlaşmaları, karşılıklı niyet açıklamaları ve centilmenlik anlaşmalarını kapsamaktadır, çünkü rekabet hukukunda bir anlaşmanın varlığının kabulü için, anlaşmaya taraf olan teşebbüslerin kendilerini bu anlaşmayla bağlı kabul etmeleri yeterlidir (Güven, 2008: 110-111). Başka bir deyişle anlaşma ve uyumlu eylem vasıtasıyla rekabet ihlâlinin varlığının söz konusu olabilmesi için tarafların iradelerinin uyuşması yeterli olacaktır¹¹. Ateş, rekabeti kısıtlayıcı anlaşmaları; en az iki tarafın katılması gereken, rekabet üzerinde olumsuz neticelere sebep olan veya sebep olabilecek olması nedeniyle rekabet hukukunun yasaklamış olduğu ve kendisine yaptırım niteliğinde birtakım sonuçlar atfedilen hukuka aykırı davranış şekli (Ateş, 2014: 85) olarak tanımlamıştır.

Her ne kadar RKHK'da rekabeti ihlal eden anlaşma türleri arasında kategorik bir ayırım bulunmasa da rekabeti ihlal eden anlaşma türlerine hukuka aykırılık tespit edilirken sağladığı kolaylık nedeniyle kısaca değinmekte yarar vardır. Esasen RKHK'nın konuya ilişkin 4. madde gerekçesinde de "Rekabeti kısıtlayıcı anlaşmalar dikey veya yatay anlaşmalar şeklinde olabilmektedir" diyerek anlaşma türleri açıkça ifade edilmiştir. RKHK'nın 4/2. maddesinde de en sık karşılaşılan rekabeti ihlal eden yatay anlaşma türleri örneksene yoluyla düzenlenmiştir.

Rekabeti ihlal eden yatay ve dikey anlaşmaların özelliklerini bünyesinde bulunduran veya bu iki anlaşma türünün kapsamında yer almayan, aykırı, çapraz

⁹ Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Green, Nicholas / Robertson, Aidan (1997) *Commercial Agreements and Competition Law, Practice and Procedure in the UK and EC*, 2nd Edition, London, s. 294; Güven, s. 90; Korah, Valentine / Warwick, Rothnie (1992) *Exclusive Distribution and the EEC Competition Rules*, 2nd Edition, London, s. 73; Aslan, İ. Yılmaz (1997) *Rekabet Hukuku ve Rekabetin Korunması Hakkında Kanun*, Bursa: Ekin Basım Yayın, s. 46; Aşcıoğlu Öz, Gamze (2000), *Avrupa Topluluğu ve Türk Rekabet Hukukunda Hakim Durumun Kötüye Kullanılması*, Ankara: Rekabet Kurumu Yayınları, s. 149.

¹⁰ Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Tekinalp, Ünal (1999) *Grup İçi Teşebbüsler Arasındaki Birleşme ve Devralmalar İçin Rekabet Kurulunun İznine Gerek Olup Olmadığı Sorunu*, *Cumhuriyetin 75. Yılı Armağanı*, İstanbul, s. 781; Aslan, İ. Yılmaz (2017) *Rekabet Hukuku, Teori-Uygulama-Mevzuat*, 5. Baskı, Bursa: Ekin Basım Yayın, s. 47; Günay, Cevdet İlhan (2010) *Rekabet Kanunu Şerhi*, Ankara: Legal Kitabevi, s. 92; Ateş, Mustafa (2013) *Rekabet Hukukuna Giriş*, Ankara: Adalet Yayınevi, (2013), s. 201.

¹¹ Aynı görüş RKHK'nın gerekçesinde "Maddenin amacı bakımından anlaşma, medeni hukukun geçerlilik koşullarına uyulmasa bile tarafların kendilerini bağlı hissettikleri her türlü uzlaşma ya da uyuşma anlamında kullanılmıştır. Anlaşmanın yazılı veya sözlü olmasının önemi yoktur" şeklinde ifade edilmiştir.

veya karma anlaşma diye isimlendirilen üçüncü bir anlaşma türü bulunmaktadır (Arı, 2004: 39; Güven, 2008: 137; Günay, 2014: 51). Bu gruptaki anlaşmalar rekabet ihlali en düşük anlaşma türleri olarak değerlendirilmekte ve ihlalin varlığı somut olay bazında değerlendirilmektedir¹². Çalışmanın kapsamı gereği rekabet ihlaline neden olabilecek anlaşma türleri üzerinde durulmayacaktır¹³.

RKHK'nın 4. maddesi kapsamında rekabet ihlali uyumlu eylemler yoluyla da gerçekleştirilebilir. Uyumlu eylem kavramı RKHK'da ve gerekçesinde tanımlanmamış, fakat RKHK'nın gerekçesinde uyumlu eylem kavramıyla ilgili *"teşebbüsler arasında bir anlaşmanın varlığı tespit edilemese bile, teşebbüsler arasında kendi bağımsız davranışları yerine geçen bir koordinasyon veya pratik iş birliği sağlayan doğrudan veya dolaylı ilişkiler de eğer aynı sonucu doğuruyorsa yasaktır"* ifadelerine yer verilmiştir. Doktrinde de genel kabul gören bir tanım mevcut değildir¹⁴. Doktrindeki tanımlardan yola çıkan Akcan (Akcan, 2019: 85) uyumlu eylemi teşebbüslerin, rekabet hukuku anlamında bir anlaşmaya dayanmaksızın, rakiplerinin gelecekteki pazar davranışlarına dair olan belirsizliği ortadan kaldırmayı hedefleyerek kurdukları doğrudan veya dolaylı bir ilişki aracılığıyla birbirine paralel duruma getirdikleri pazar davranışları" şeklinde tanımlamıştır. Uyumlu eylemde, taraflar arasında açıkça bir iş birliği yer almayıp bilinçli olarak yapılmış bir uyum ve paralellik bulunmaktadır ve bu davranışlar ile amaçlanan söz konusu piyasadaki teşebbüslerin ticarî faaliyetlerinde etkili olarak teşebbüslerin rekabetçi davranışlarındaki belirsizliği ortadan kaldırma olmalıdır (Güven, 2008: 127 vd; Aslan, 2017: 156; Cengiz, 2006: 13).

Uyumlu eylemin ispatının zorluğu nedeniyle RKHK m. 4'te uyumlu eylem karinesine ilişkin düzenleme yer almaktadır. Buna göre; *"Bir anlaşmanın varlığının ispatlanamadığı durumlarda piyasadaki fiyat değişmelerinin veya arz ve talep dengesinin ya da teşebbüslerin faaliyet bölgelerinin, rekabetin engellendiği, bozulduğu veya kısıtlandığı piyasalardakine benzerlik göstermesi, teşebbüslerin uyumlu eylem içinde olduklarına karine teşkil eder. Ekonomik ve rasyonel gerçeklere*

¹² Örneğin; Benkar kararı, Rekabet Kurulu, T: 28.04.1999, D: D4/1/M.Y.-99/2, K: 99-21/167-86, <www.rekabet.gov.tr/tr/Kararlar> Erişim Tarihi 15.12.2021.

¹³ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Arı, Zekerriyya, s. 41, Badur, Emel (2001) *Türk Rekabet Hukukunda Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşmalar (Uyumlu Eylem ve Kararlar)*, Ankara: Rekabet Kurumu Lisansüstü Tez Serisi no: 6, s. 61; Aşcıoğlu Öz, Gamze, Rekabet Hukukunda Dikey Anlaşmalar,, Sanlı, Kerem Cem (Editör) (2009), *Rekabet Hukuku ve Dikey Anlaşmalar- 2002/2 Sayılı Grup Muafiyeti Tebliği'nde Eşik Sistemine Geçiş Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, s. 4; Güven, s. 134; Küçükkayhan Aşcıoğlu, Meltem (2011) *Rekabet Hukuku ve Dağıtım Sözleşmeleri*, Ankara: Adalet Yayınevi, s. 8; Vogelaar, F.O.W (2010) *The EU Competition Rules, Landmark Cases of the European Courts and the European Commission*, Third Edition, Groningen, s. 23; Whish, Richard / Bailey, David (2015) *Competition Law*, 8th Edition, Oxford University Press, s. 662.

¹⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. Cengiz, Dilek (2006) *Türk Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylem ve Bu Eylemin Hukuki Sonuçları*, İstanbul: Beta Yayınevi, s. 27-28; Arı, Zekerriyya, s. 77; İkizler, Metin (2005) *Türkiye ve Avrupa Birliği'nin Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylem*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 235; Tekinalp, Gülören (1995) *Uyumlu Eylemler Kavramı, Prof. Dr. Hayri Domaniç'e Armağan*, İstanbul Üniversitesi Avrupa Hukuku Araştırma ve Uygulama Merkezi, İstanbul: MİTOS Yayınları, s. 203; Yüksel, Onur Yelda (2004) *Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylem*, Ankara: Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No: 61, s. 36

dayanmak koşuluyla taraflardan her biri uyumlu eylemde bulunmadığını ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilir”.

RKHK’da yasaklanan bir diğer rekabet ihlali türü, piyasada hâkim durumda yer alan teşebbüsler veya teşebbüs birliklerinin hâkim durumlarını kötüye kullanmak suretiyle rekabeti bozmaları veya engellemeleridir¹⁵. RKHK’nın 3. maddesinde hâkim durum “Belirli bir piyasadaki bir veya birden fazla teşebbüsün, rakipleri ve müşterilerinden bağımsız hareket ederek fiyat, arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücü” olarak tanımlanmıştır. Yasağı düzenleyen RKHK’ın 6. maddesi “Bir veya birden fazla teşebbüsün ülkenin bütününde ya da bir bölümünde bir mal veya hizmet piyasasındaki hâkim durumunu tek başına yahut başkaları ile yapacağı anlaşmalar ya da birlikte davranışlar ile kötüye kullanması hukuka aykırı ve yasaktır. Kötüye kullanma halleri özellikle şunlardır: a) Ticarî faaliyet alanına başka bir teşebbüsün girmesine doğrudan veya dolaylı olarak engel olunması ya da rakiplerin piyasadaki faaliyetlerinin zorlaştırılmasını amaçlayan eylemler, b) Eşit durumdaki alıcılara aynı ve eşit hak, yükümlülük ve edimler için farklı şartlar ileri sürerek, doğrudan veya dolaylı olarak ayırimcılık yapılması, c) Bir mal veya hizmetle birlikte, diğer mal veya hizmetin satın alınmasını veya aracı teşebbüsler durumundaki alıcıların talep ettiği bir malın veya hizmetin, diğer bir mal veya hizmetin de alıcı tarafından teşhiri şartına bağlanması ya da satın alınan bir malın belirli bir fiyatın altında satılmaması gibi tekrar satış halinde alım satım şartlarına ilişkin sınırlamalar getirilmesi, d) Belirli bir piyasadaki hâkimiyetin yaratmış olduğu finansal, teknolojik ve ticarî avantajlardan yararlanarak başka bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabet koşullarını bozmayı amaçlayan eylemler, e) Tüketicinin zararına olarak üretimin, pazarlamanın ya da teknik gelişmenin kısıtlanması” düzenlemesine yer vermiştir. Maddede hâkim durumun kötüye kullanılması durumları yine örneksene yolu ile sayılmıştır ve hukuka aykırı ve yasak olan hâkim durumda bulunmak değil, hâkim durumu kötüye kullanmaktır (Aşçıoğlu Öz, 2000: 159).

Teşebbüsün hâkim durumda bulunması için üç unsurun bir arada bulunması gerekir: Bunlar; ekonomik güç, bağımsız hareket edebilme ve ekonomik gücün geçici olmamasıdır (Aslan, 2017: 186). Hâkim durumun kötüye kullanılması; rakiplerin piyasadaki faaliyetlerinin zorlaştırılması, piyasaya başka bir teşebbüsün girmemesi için giriş engelleri oluşturulması ve/veya dışlayıcı eylemler, belli bir piyasadaki hâkimiyetin avantajlarından yararlanmak suretiyle başka bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabet koşullarını bozmayı amaçlayan eylemler ve eşit durumdaki alıcılara ayırimcılık yapılması şeklinde gerçekleşmektedir (RKHK m.7). Hâkim durumda olma tek teşebbüs için söz konusu olabileceği gibi, birden fazla teşebbüsün aynı piyasada hâkim durumda olabilmesi de mümkündür. Birbirinden bağımsız olan birden fazla teşebbüsün, birbirleriyle iş birliği içerisinde hareket

¹⁵ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Ateş, 2013, s. 32; Kısa, Seda Ulaş (2004) *Avrupa Topluluğu Rekabet Hukukunda Hâkim Durumun Rekabet Karşısı Eylem ve İşlemlerle Kötüye Kullanılması*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 64; Aşçıoğlu Öz, Gamze (2000) *Avrupa Topluluğu ve Türk Rekabet Hukukunda Hâkim Durumun Kötüye Kullanılması*, Ankara: Rekabet Kurumu, s. 101.

etmek yoluyla pazarda hâkim durumda bulunması birlikte hâkim durum olarak adlandırılır (Anık, 2006: 65; Çeçen, 2011: 21-22).

RKHK'da yasaklanan son rekabet ihlali türü birleşme ve devralmalar yoluyla hâkim durum yaratmak ya da güçlendirmek veya etkin rekabeti önemli ölçüde azaltmaktır¹⁶. RKHK 7. maddesi bu yasağı " *bir ya da birden fazla teşebbüsün başta hâkim durum yaratılması ya da mevcut bir hâkim durumun güçlendirilmesi olmak üzere ülkenin bütünü yahut bir kısmında herhangi bir mal veya hizmet piyasasındaki etkin rekabetin önemli ölçüde azaltılması*¹⁷ sonucunu doğuracak şekilde birleşmeleri veya herhangi bir teşebbüsün ya da kişinin diğer bir teşebbüsün mal varlığını yahut ortaklık paylarının tümünü veya bir kısmını ya da kendisine yönetimde hak sahibi olma yetkisi veren araçları, miras yoluyla iktisap durumu hariç olmak üzere, devralması hukuka aykırı ve yasaktır" şeklinde düzenlemiştir.

İlgili piyasada hâkim durum yaratma ya da mevcut hâkim durumu güçlendirme veya etkin rekabeti önemli ölçüde azaltma ihtimali olan teşebbüslerin birleşmesi Rekabet Kurumu'nun iznine tabidir. İzin alınmadan gerçekleştirilen birleşme işlemi geçersiz olmakta, etkin rekabeti önemli ölçüde azaltıyorsa yasaklanabilmekte veya yapısal bazı tedbirlerin uygulanması koşuluyla izin verilebilmektedir.

Birleşme ve devralma, Rekabet Terimleri Sözlüğünde; "kontrolde kalıcı değişiklik meydana getirecek şekilde, iki veya daha fazla teşebbüsün birleşmesi ya da bir veya daha fazla teşebbüsün tamamının ya da bir kısmının doğrudan veya dolaylı kontrolünün, hisse ya da mal varlığının satın alınmasıyla, sözleşmeyle veya diğer bir yolla bir ya da daha fazla teşebbüs veya hâlihazırda en az bir teşebbüsü kontrol eden bir ya da daha fazla kişi tarafından devralınması" olarak tanımlanmıştır¹⁸. Birleşme ve devralmayı Sanlı; ekonomik gücün el değiştirmesi suretiyle pazardaki rekabet süjelerinin azalması ve yapısal değişiklik oluşması olarak tanımlarken (Sanlı, 2000: 317); Ateş, bir teşebbüsün başka bir teşebbüsün kontrolünü ele geçirmesi; o teşebbüs üzerinde belirleyici etki meydana getirebilecek güce sahip olması şeklinde tanımlamaktadır (Ateş, 2008: 61).

Birleşme ve devralmalar faaliyette buldukları ilgili pazar dikkate alınarak yatay, dikey ve aykırı-çapraz birleşmeler olarak sınıflandırılmaktadır (Sanlı, 2000: 318;

¹⁶ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Öztunalı, Aydın (2003) *Yatay Yoğunlaşmalarda Tek Teşebbüs Hakimiyeti*, 4054 sayılı Rekabet Kanunu ve AB Mevzuatı Uygulamaları, Ankara: Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:9, s. 8-17; Coşkun, Sevdâ Yaşar (2017) *Türk Rekabet Kurulu Yoğunlaşma Kararlarına İktisat Okullarının Etkisi: Birleşme ve Devralma Kararları Üzerinden Bir Çözümleme*, LAP LAMBERT Academic Publishing, s. 23-76.

¹⁷ RKHK'da 24 Haziran 2020 tarih ve 31165 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7246 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile getirilen değişikliklerden birisi de yoğunlaşmaların denetiminde hâkim durumun yoğunlaşma ile güçlenmesi ihtimali yasağın kapsamına alınmış ve "etkin rekabetin önemli ölçüde azaltılması" kriteri getirilmiştir.

¹⁸ <<https://www.rekabet.gov.tr/tr/Sayfa/Yayinlar/rekabet-terimleri-sozlugu/terimler-listesi?icerik=aa056c92-7ab0-4509-9034-38a6ac432747>> s.e.t. 15.12.2021.

Aslan, 2017: 535-537). Çalışmanın kapsamı gereği birleşme ve devralma türleri üzerinde durulmayacaktır¹⁹.

2.2. Rekabet Hukuku Yaptırımları

RKHK'da düzenlenen görevleri yerine getirebilmesi için RK'ya yine aynı Kanunla çeşitli yaptırımlar uygulama yetkisi verilmiştir. RKHK'da düzenlenen hükümlerin etkili şekilde uygulanabilmesini sağlamak amacıyla ikili bir yaptırım sistemi öngörülerek hem kamu hukuku hem özel hukuk yaptırımları benimsenmiştir (Gündüz, 2014: 5).

Özel hukuk yaptırımları olarak RKHK'nın 4. maddesine aykırı olan her türlü anlaşma ve kararların geçersizliği ile rekabet ihlalden kaynaklanan zararların tazminini öngören tazminat yaptırımıdır (Gündüz, 2014: 5). Söz konusu her iki yaptırım RKHK'nın 56 ve 57. maddelerinde düzenlenmiştir. 56. maddesinde RKHK'nın 4. maddesine aykırı olan her türlü anlaşma ile teşebbüs birlikleri kararının geçersiz olacağı düzenlenmesine yer verilmiştir. Tazminat Hakkı başlığını taşıyan 57. madde de ise *"Her kim bu Kanuna aykırı olan eylem, karar, sözleşme veya anlaşma ile rekabeti engeller, bozar ya da kısıtlarsa yahut belirli bir mal veya hizmet piyasasındaki hâkim durumunu kötüye kullanırsa, bundan zarar görenlerin her türlü zararını tazmine mecburdur"* düzenlemesi yer almıştır. Ayrıca RKHK'nın 58. maddesinde tazminat hesabının nasıl yapılacağına ilişkin düzenleme yapılmıştır. Buna göre; rekabetin engellenmesi, bozulması veya kısıtlanması sonucu bundan zarar görmüş olanların, ödedikleri bedelle, rekabet sınırlanmasaydı ödemekte olacakları bedel arasında bulunan farkı zarar olarak talep edebilmeleri mümkündür. Bununla birlikte, rekabetin sınırlanmasından etkilenen rakip teşebbüsler, uğradıkları tüm zararlarının tazminini rekabeti sınırlayan teşebbüs veya teşebbüslerden talep edebilir. Zarar gören teşebbüslerin elde etmeyi umdukları bütün kârlar, geçmiş yıllara ait bilançolar da dikkate alınarak zarar belirlenecektir. RKHK'nın 58/2. maddesi düzenlemesi uyarınca ise, meydana gelen zarar, tarafların anlaşması veya kararı ya da ağır ihmalinin olduğu durumlardan kaynaklanıyor ise, hâkim, zarar görenlerin talebi üzerine, uğranılan maddi zararın ya da zarara neden olanların elde etmiş olduğu veya elde etmesi muhtemel olan kârların üç katı oranında tazminata hükmedebilir. Üç kat tazminatın temelini; maddi zarar ve elde edilmesi muhtemel olan kâr miktarıyla sınırlı zarar oluşturmaktadır (Topçuoğlu, 2009: 8).

Kamu hukuku alanında öngörülen yaptırım ise RKHK'nın, madde 27/a bendinde *"Kurulun görev ve yetkileri şunlardır: a) Bu Kanunda yasaklanan faaliyetler ve hukuki işlemler hakkında, başvuru üzerine veya resen inceleme, araştırma ve soruşturma yapmak; bu Kanunda düzenlenen hükümlerin ihlal edildiğinin tespit edilmesi üzerine, bu ihlallere son verilmesi için gerekli tedbirleri alıp bundan*

¹⁹ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Aydemir, Salim (2005) *Konglomera Birleşmeler, Portföy Etkileri ve Ex-Ante Kontrol*, Ankara: Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi, s. 1-3; Sullivan, E. Thomas / Harrison Jeffrey L. (2008) *Antitrust and Its Economic Implications*, 5th Edition, LexisNexis, s. 303; Arıtürk, Remzi Özge (2009) *Birleşmelerin Kontrolünde Kullanılan Esasa İlişkin Test AB Deneyimi ve Türkiye İçin Çıkarımlar*, Ankara: Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No: 91, Mayıs Yayın No: 0225, s. 4; Hovenkamp, Herbert (2017) *Principles of Antitrust*, West Academic Publishing, s. 466-467; Coşkun, s. 28-83.

sorumlu olanlara idari para cezaları uygulamak” şeklinde ifade edilen idari para cezalarıdır.

RKHK'nın 16 ve 17. maddelerinde düzenlenen idari para cezalarını esasa ve usule ilişkin para cezaları ve nispi idari para cezaları olarak sınıflandırmak mümkündür (Bülbül, 2018: 184). En basit ifadesiyle rekabet ihlallerin varlığı hâlinde verilen idari para cezaları esasa ilişkin cezalardır (RKHK m. 4, 6, 7). Usuli cezalar ise RK'nın görevlerini yerine getirirken ilgili kimselerin engelleme veya zorlaştırma gibi davranışlarıyla karşı karşıya kalması; Kanunun öngördüğü birtakım davranışlardan kaçınılmasını, ifade etmektedir (Gündüz, 2014: 20-23). Örneğin madde 11/a da düzenlenen birleşme ve devralmanın kurula bildirilmemesi, 14. madde çerçevesinde RK'nın istediği bilgiyi vermeme, yanlış veya yanıltıcı bilgi verilmesi ve 15. maddede yer alan yerinde incelemenin engellenmesi veya zorlaştırılması, 17. madde kapsamında yükümlülükler ve taahhütlere uyulmaması hâlinde uygulanacak idari para cezaları usule ilişkindir. Nispi idari para cezaları, RKHK'nın 17. maddesinde, teşebbüs ve teşebbüs birliklerine; *“nihai karar veya geçici tedbir kararı ile Kurul tarafından getirilen yükümlülükler ya da teşebbüslerce verilen taahhütlere uyulmaması, teşebbüs bünyesinde yapılan yerinde incelemenin engellenmesi veya zorlaştırılması ve istenen bilgi veya belgenin belirlenen süre içinde verilmemesi, durumlarında her gün için verilir”* şeklinde düzenlenmiştir.

RK tarafından uygulanan idari yaptırımlar da idari işlem niteliğine sahiptir ve idari işlemin unsurlarının bulunması gerekir (Koç, 2012: 237). İdari para cezaları başka bir işlem veya makamın onayı gerekmeksizin kişiler üzerinde doğrudan doğruya hukuki sonuçlarını doğurabilmekte ve etkisini gösterebilmektedir (Apaydın, 2019: 34). Rekabet hukukunda söz konusu olan idari para cezaları her ne kadar özel hukuk ilişkilerinden doğmakta ise de amaç ve cezaların temelini oluşturan idari işlemin ortaya çıkış usulü açısından idare hukuku ilkelerine tabi bulunmaktadır (Apaydın, 2019: 34). Bunun bir sonucu olarak da idari para cezalarının yürütülmeleri ve sonuçları adil ve öngörülebilir olmalıdır (Apaydın, 2019: 34).

Yönetmelik'in 6 ve 7. maddesi uyarınca önce temel para cezası belirlenecek, hafifletici ve ağırlaştırıcı unsurlar göz önünde bulundurularak artırım ve indirim yapılarak nihai para cezası tespit edilecektir (Tatlı, 2021: 2683; Apaydın, 2019: 34). Ayrıca belirlenecek para cezasının miktarı, ceza verilecek teşebbüs ile teşebbüs birlikleri ya da bu birliklerin üyelerinin nihai karardan bir önceki mali yıl sonunda oluşan veya bunun hesaplanması mümkün değil ise nihai karar tarihine en yakın mali yıl sonunda oluşan ve Kurul tarafından saptanacak yıllık gayrisafi gelirlerinin yüzde onunu aşamaz (Yönetmelik m. 4/2).

3. Anonim ve Limited Ortaklıklarda Yönetici Kavramının Sorumluluk Hükümleri Bakımından Kapsamı

Anonim ortaklıklarda yöneticiler denilince akla ilk gelen “yönetim kurulu”dur TTK 365. maddesi uyarınca anonim ortaklık, yönetim kurulu tarafından yönetilir ve temsil olunur. Bu bağlamda anonim ortaklıklarda sorumluluk hükümlerine tabi kişilerin başında yönetim kurulu üyeleri gelmektedir (Akdağ Güney, 2012: 239).

TTK'nın 365. maddesinde anonim ortaklığın yönetimi ve temsili yönetim kuruluna bırakılmakla birlikte aynı maddenin ikinci cümlesinde kanuni istisnalar saklı tutulmuştur. Kanun tarafından saklı tutulan istisnalardan ilki tasfiye memurlarıdır.

Tasfiye memurları ortaklığın tasfiye aşamasında, tasfiye amacıyla sınırlı olarak, idare ve temsil organıdır (Şener, 2019: 369).

TTK'nın 365. maddesinde saklı tutulan istisnalardan bir diğeri ise; yönetim kurulunun yetki devridir. Yönetim kurulu şartları bulunması durumunda, yönetimi ve/veya temsil yetkisini, kısmen veya tamamen bir veya birkaç yönetim kurulu üyesine veya üçüncü kişiye devredebilir (TTK m. 367/1, m. 370/2). Ayrıca yönetim yetkisinin tamamen veya kısmen devredilebilmesi de mümkündür (Orbay Ortaç/ Al Kılıç, 2018: 217). Yönetim kurulunun yetki devrinin şekli şartları; esas sözleşmede devri mümkün kılan bir düzenleme bulunması ve devre ilişkin bir iç yönerge hazırlanmasıdır (Doğan, 2012: 624). Bunların dışında yetki devrinin maddi şartı ise yönetim kurulunun ancak devredilebilir ve devralınabilir yetkilerinin devrinin söz konusu olmasıdır (Doğan, 2012: 624).

Yönetim kurulunun yetki devri açısından yönetim ve temsil yetkisinin devri birbirinden ayrıdır (Şener, 2019: 370). Yönetim ve temsil yetkisinin birbirinden ayrı olarak devri mümkün olduğu gibi; her ikisinin aynı kişi veya kişilere devredilmesi de olanaklıdır (Orbay Ortaç/ Al Kılıç, 2018: 216). Başka bir anlatımla yönetimin devredilmesi temsil yetkisinin de devredildiği anlamına gelmeyip temsil yetkisi de devredilmek isteniyorsa bunun ayrıca belirtilmesi gerekir (Şener, 2019: 370). Yönetim kurulunun görev ve yetkilerinin yönetim kurulu üye/üyelerine devredilmesi durumunda bu üye/üyelere "muraahhas üye", yönetim kurulu üyesi olmayan kişi/kişilere devredilmesi hâlinde bu kişi/kişilere ise "muraahhas müdür" denilmektedir. Yönetim yetkisini kısmen veya tamamen devralan şahıslar, yetkili kılındıkları alan bakımından yönetici sıfatına sahip olurlar (Tatlı, 2021 :2692).

Anonim ortaklıkların, ortaklığın idare ve temsili için ticari temsilci veya ticari vekilden yararlanabilmeleri de mümkündür²⁰.

Ortaklığın yönetiminin kapsamında üst düzey yöneticiler de (genel müdür, müdür, genel müdür yardımcısı, CEO vb.) yer almaktadır (Kaplan, 2016: 3495). Bu kişiler kendilerine bırakılan alanlarda tek başlarına ve kendi sorumluluklarında karar alabildiklerinden doğrudan ortaklığın amacına ulaşmasında etki sahibi olabilmekte ve bu nedenle yönetici olarak nitelendirilmektedirler (Akdağ Güney, 2012: 246). Buradan üst düzey yönetimde yer alan müdürlerin yönetici kavramını belirleyen iki unsur bulunduğu sonucu ortaya çıkmaktadır (Akdağ Güney, 2012: 247). Bunlar; ortaklığın iradesinin oluşumunda hangi oranda etkili oldukları ve bağımsız olarak kendi sorumluluklarında karar alıp alamadıklarıdır (Akdağ Güney, 2012: 247). Genel müdür, CEO vb. yöneticilerin ticari temsilci/ticari vekil olarak atanması mümkün olduğu gibi muraahhas müdür/muraahhas üye olarak da atanabilmeleri olanaklıdır. Bu şekilde atanan yöneticiler ile yönetim kurulu arasındaki fark, yönetim kurulunun yetkilerinin doğrudan Kanundan veya ana sözleşmeden; genel müdür, CEO vb. yöneticilerin yetkilerinin ise yetki devri şeklinde kazanılmasıdır (Kaplan, 2016, 3496).

²⁰ Ticari temsilci ve ticari vekil hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Arkan, Sabih (2020) *Ticari İşletme Hukuku*, 26. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 185-202; Şener, Oruç Hami (2020) *Ticari İşletme Hukuku Ders Kitabı*, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 254-292.

Anonim ortaklıklarda yönetici kavramı bakımından son olarak fiili organ kavramı üzerinde de durmak gerekmektedir. Fiili organ; Kanunda veya esas sözleşmede yer almamasına veya kendisine ortaklığın işleyişi ile ilgili herhangi bir yetki ve görev verilmemesine rağmen ortaklığın işletme fonksiyonlarına ilişkin olarak idare ve temsil görevlerine katılan veya bunların kullanılmasında etkisi bulunan kişiler olarak tanımlanabilir (Akdağ Güney, 2012: 240; Tatlı, 2021: 2694). Fiili organlar efektif olarak etkili oldukları alanlar bakımından anonim ortaklıklarda yöneticilerin sorumluluğuna ilişkin hükümlerine tabi olacaklardır (Akdağ Güney, 2012: 244). Ancak bu sorumluluğun doğması için kişilerin fiili organ olarak belirlenmesi yeterli olmayıp, yönetimin müdahalesi olmadan yönetim kuruluna ait olan işlerin yerine getiriliyor olması veya yönetim organının yetkilerini kullanmasında etkili olunması gerekmektedir (Akdağ Tatlı, 2021: 2694).

Limited ortaklıklarda ise, ortaklığın yönetim ve temsil organı müdürlerdir (TTK m. 623/1). Şirket sözleşmesi ile ortaklığın yönetimi ve temsili, müdür sıfatını taşıyan bir veya birden fazla ortağa veya tüm ortaklara ya da üçüncü kişilere verilebilir (TTK m.623/1). Ancak ortak olmayan üçüncü kişilerin müdür olması durumunda en azından bir ortağın, ortaklığı yönetim hakkının ve temsil yetkisinin bulunması gerekir (TTK m.623/1).

TTK'nın 629. maddesi uyarınca müdürlerin temsil yetkilerinin kapsamına, yetkinin sınırlandırılmasına, imzaya yetkili olanların belirlenmesine, imza şekli ile bunların tescil ve ilanına TTK'nın anonim ortaklıklara ilişkin ilgili hükümleri kıyas yolu ile uygulanır (TTK m. 629/1). Bu bakımından anonim ortaklıklar bakımından belirtmiş olduğumuz tasfiye memurları, murahhaslara yetki devri²¹, ticari temsilci/ticari vekil atanması ve fiili organa ilişkin açıklamalarımız limited ortaklıklar bakımından da geçerlidir.

4. Anonim ve Limited Ortaklıklarda Rekabet Hukuku İhlallerinden Dolayı Yöneticilerin Sorumluluğu

Anonim ve Limited ortaklıklarda (rekabet hukuku terminolojisiyle teşebbüs) yöneticilerin rekabet ihlallerinden kaynaklanan hukuki, cezai ve idari olmak üzere üç tür sorumluluğu söz konusu olabilecektir. Hukuk sistemimizde teşebbüs yöneticileri hakkında rekabet ihlalleri nedeniyle cezai yaptırım öngören özel bir kanuni düzenleme bulunmadığı için cezai sorumluluk üzerinde durulmayacaktır²². Konumuz RK kararları ışığında olduğu için esas olarak idari sorumluluk ele alınacak, hukuki sorumluluğa da ana hatlarıyla yer verilecektir.

4.1. Hukuki Sorumluluk

Teşebbüs yöneticilerinin rekabet hukuku ihlalleri nedeniyle hukuki sorumluluğunun temeli TTK'nın 553. maddesidir (Tatlı, 2021: 2688). Anonim ortaklıkta kurucular, yönetim kurulu üyeleri, yöneticiler ve tasfiye memurları TTK'nın 553/1 maddesi uyarınca kanundan ve esas sözleşmeden doğan yükümlülüklerini kusurlarıyla ihlal ettikleri takdirde hem ortaklığa hem pay

²¹ Limited ortaklıklarda murahhaslara yetki devri bakımından ayrıntılı bilgi için bkz. Şener, Oruç Hami (2017) *Limited Ortaklıklar Hukuku*, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 701 vd.

²² Haksız rekabet bakımından cezai sorumluluk öngören düzenleme için bkz. TTK m. 62.

sahiplerine hem de ortaklık alacaklılarına karşı verdikleri zarardan sorumludurlar. Limited ortaklıklarda müdürlerin sorumluluğuna ilişkin ayrı bir hüküm bulunmayıp anonim ortaklıklarda yönetim kurulu üyelerinin ve yöneticilerin sorumluluğuna ilişkin düzenlemeye atıf yapılmıştır. Dolayısıyla anonim ortaklıklarda yöneticilerin sorumluluğuna ilişkin düzenlemeler limited ortaklıklar bakımından da uygulama alanı bulacaktır. Bu bağlamda bundan sonraki açıklamalarımız hem anonim hem de limited ortaklık yöneticileri bakımından geçerli olacaktır. Sorumluluk bakımından gerek anonim gerek limited ortaklıklarda yöneticilerin ortak veya üçüncü kişi olması bakımından bir farklılık bulunmamaktadır.

Hukuki sorumluluk ile anlatılmak istenen yukarıda rekabet hukukunun özel hukuk nitelikli yaptırımlarında belirtmiş olduğumuz tazminat yaptırımıdır. Başka bir anlatımla teşebbüs yöneticilerinin rekabet hukuku ihlallerini nedeniyle tazminat yaptırımı ile karşılaşmaları söz konusu olabilmektedir. Teşebbüs yöneticilerinin sorumluluğu bakımından 4 unsur aranmaktadır. Bunlar; hukuka aykırı bir fiil, kusur, zarar ve illiyet bağıdır (Bahtiyar, 2021: 377; Şener, 2019: 419).

Yönetimle görevli kişilerin sorumluluğunun söz konusu olabilmesi için Kanun veya esas sözleşmeden/şirket sözleşmesinden kaynaklanan yükümlülüklerin ihlal edilmesi gerekmektedir. Teşebbüs yöneticilerine Kanunla veya esas sözleşme/şirket sözleşmesi ile birtakım yükümlülükler yüklenmiştir. Bu yükümlülüklerin hiç veya gereğine uygun olarak yerine getirilmemesi durumunda onların sorumluluğu söz konusu olacaktır (Akdağ Güney, 2012: 195).

Teşebbüs yöneticilerine Kanun ile yüklenen yükümlülüklerden biri de görevlerini yerine getirirken tedbirli bir yöneticinin özeni ile hareket etmeleri gereğidir (Poroy/ Tekinalp/ Çamoğlu, 2021: 432; Çamoğlu, 2010: 67-68; Ayan, 2013: 62). Özen ve bağlılık yükümlülüğü TTK'nın 369. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre; yönetim kurulu üyeleri ve yönetimle görevli üçüncü kişiler, görevlerini tedbirli bir yöneticinin özeniyle yerine getirmek ve ortaklığın menfaatlerini dürüstlük kurallarına uygun olarak gözetmekle yükümlüdürler. Özen yükümlülüğü bakımından beklenen özen ölçütü somut olayın özellikleri dikkate alınarak aynı veya benzer hâllerde özenli ve tedbirli bir yöneticinin yapacağı davranış, göstereceği özendir (Ayan, 2013: 64; Çamoğlu, 2010: 69). Tedbirli yönetici kavramı hem kusurun tayininde ölçü rolü oynamakta hem de yöneticilerin karar ve eylemlerinde nasıl davranacaklarını ifade etmektedir (Akdağ Güney, 2012: 128). Ayrıca özen ölçütünün tespiti bakımından Türkçe "iş adamı kararı" olarak adlandırılabilir "Business Judgment Rule" kuralları da dikkate alınmıştır (Ayan, 2013: 62). Bu kurallar uyarınca; alınan kararın, emredici hukuk kurallarına aykırılık teşkil etmemesi, ortaklığın amaçlarına uygun ve ortaklığın çıkarları doğrultusunda olması, karara katılmış olan üyelerin bağımsız ve tarafsız olması, kanuna uygun olarak yapılmış olan bir toplantıda alınmış olması ve kararın içerik itibarıyla savunulabilir olması gerekmektedir (Ayan, 2013: 62). Yönetim kurulu üyeleri ve yöneticiler Business Judgment Rule kurallarına uygun davranmaları durumunda tedbirli bir yönetici tarafından gösterilmesi gereken özeni göstermiş olacaklardır (Akdağ Güney, 2012: 129).

Teşebbüs yöneticilerinin rekabet hukuku ihlallerinden doğan hukuki sorumluluğu TTK'nın 369. maddesinde düzenlenen özen yükümlülüğünden kaynaklanmaktadır

(Pınar, 2009: 376-377). Özen yükümlülüğünü yerine getirmeyen yöneticiler, ortaklığa, ortaklara ve alacaklılara karşı Kanuna veya esas sözleşmeye/şirket sözleşmesine aykırılık nedeniyle sorumlu olur (Çamoğlu, 2010: 69). Rekabet hukuku ihlaline neden olacak davranışlar özen yükümlülüğüne aykırılık teşkil edecek ve Kanundan veya esas sözleşmeden/şirket sözleşmesinden kaynaklanan yükümlülüğün ihlali durumu ortaya çıkacaktır (Tatlı, 2021: 2699).

Gerek TTK'da gerekse de RKHK'da teşebbüs yöneticilerinin sorumluluğuna gidilebilmesi bakımından kusurlu sorumluluk ilkesi kabul edilmiştir (Helvacı, 2001: 37-40; Çamoğlu, 2010: 13; (Akdağ Güney, 2012: 201). Bu bağlamda teşebbüs yöneticilerinin sorumluluğundan söz edilebilmesi için kusurlarının bulunması gerekmektedir Poroy/ Tekinalp/ Çamoğlu, 2021, 432; Pulaşlı, 2020: 655; Şener, 2019: 420). Yine hem TTK hem RKHK uyarınca yaptırım yöneticilerin tamamı için değil ihlalde belirleyici etkisi saptanan yönetici ve çalışan hakkında bireysel olarak uygulanacaktır (Çamoğlu, 2010: 31; Bozkurt, 2021: 503). Bu bakımdan anonim ortaklıklar bakımından yönetim kuruluna, limited ortaklıklarda da müdürlere kurul olarak yüklenen görevler bakımından da sorumluluk kusuru bulunan üyelere aittir (Bahtiyar, 2021: 383). Dolayısıyla organ sorumluluğu değil kişisel sorumluluk söz konusudur (Pulaşlı, 2020: 644). RKHK'da söz konusu olan yaptırımın uygulanması açısından da kişi hakkında salt üye sıfatını haiz olması nedeniyle yaptırım uygulanması mümkün değildir (Akdağ Güney, 2012: 272-273, 276). Başka bir anlatımla kusursuz olan bir yönetim kurulu üyesinin sırf üye sıfatı nedeniyle diğer üyelerin sebep olduğu zararlardan sorumlu olması mümkün değildir (Çamoğlu, 2010: 31). Kişisel sorumluluk ilkesi yöneticilerin sorumluluğu bakımından kusur sorumluluğunun kabul edilmesinin bir sonucudur (Akdağ Güney, 2012: 276).

Yöneticilerin kusurunun bulunup bulunmadığının ispatı bakımından doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Doktrinde yer alan bir görüşe göre (Pulaşlı, 2020: 659; Poroy/ Tekinalp/ Çamoğlu, 2021: 432; Akdağ Güney, 2012: 208-209); sorumluluk davasında yöneticilerin kusuruna ilişkin ispat külfeti sorumluluk davasını açan davacıdadır. Doktrinde yer alan bir diğer görüşe göre ise (Bozkurt, 2021: 502); sorumluluk davası sözleşmeye aykırı bir davranıştan kaynaklanmakta ise, ispat yükü davalıda, haksız fiilden kaynaklanıyorsa davacıdadır. Bizim de katıldığımız doktrinde yer alan son görüşe göre ise; yönetimle görevli kişilerin sorumluluğu akdi temelde olduğundan, kusurlarının bulunmadığını bizzat kendileri ispat etmelidirler (Şener, 2019: 421). Bahtiyar mevcut düzenlemeler ile kusurun ispatını davacıya yükleyen haksız fiil hükümleri doğrultusunda bir sorumluluk sisteminin kabul edilmiş olduğunu, oysaki sorumluluğun kusura dayalı olduğunu ve hatalı olarak kusurun ispatının davacıya yüklenmiş olduğunu belirtmektedir (Bahtiyar, 2021: 379).

TTK'nın 557. maddesi uyarınca yöneticilerin sorumluluğu bakımından farklılaştırılmış teselsül ilkesi benimsenmiştir (Kayıhan, 2020: 219; Poroy/ Tekinalp/ Çamoğlu, 2021: 433; Bahtiyar, 2021: 382; Şener, 2019: 425; Akdağ Güney, 2012: 254). Birden çok kişinin aynı zararı tazminle yükümlü olmaları durumunda bunlardan her biri, kusuruna ve durumun gereklerine göre, zarar şahsen kendisine yükletilebildiği ölçüde, bu zarardan diğerleriyle birlikte müteselsilen sorumlu olur (TTK m. 557/1). Buna göre; hiç kimse kendisinin neden

olmadığı zararlardan sorumlu olmayacak ve kusur derecesi teselsülde göz önünde bulundurulacaktır (Pulaşlı, 2020: 668). Başka bir deyişle, bu durumda müteselsil sorumlular zararın tamamı içinde kendilerine isnat edilebilecek olan orandan sorumlu olacaktır (Poroy/ Tekinalp/ Çamoğlu, 2021: 434). Ayrıca maddenin ikinci fıkrasında davacının birden çok sorumlu kişiyi zararın tamamı için birlikte dava edebileceği ve hâkimin aynı davada her bir davalının tazminat borcunu belirlemesini isteyebilmesinin mümkün olduğu düzenlenmiştir. Dolayısıyla davacı zararın tamamı için tek bir dava açarak mahkemeden davalıların kusur oranlarının belirlenmesini isteyebilecektir (Poroy/ Tekinalp/ Çamoğlu, 2021: 434). Bunun sonucu olarak da yönetimle görevli olan kişilerin tazminattan sorumlu olacakları tutarda kusur derecelerine göre mahkemece belirlenecektir (Kayıhan, 2020: 219). Bu durum, davacı tarafından farklılaştırılmış teselsül hesabının yapılmasının zor olmasından kaynaklanmaktadır (Akdağ Güney, 2012: 261). Ancak belirtmek gerekir ki, farklılaştırılmış teselsül dış ilişkideki sorumluluk miktarını belirlemekte olup, sorumluların arasında yer alan rücu ilişkisi ile ilgili değildir (Poroy/ Tekinalp/ Çamoğlu, 2021: 434). İç ilişki de ise, ikinci aşamada kimin ne miktar için sorumlu olacağı mahkeme tarafından bütün koşullar gözetilerek ve Türk Borçlar Kanunu'nun 51 ve 52. maddeleri de göz önünde bulundurulacak belirlenecektir (Akdağ Güney, 2012: 268-269).

Teşebbüs yöneticilerinin rekabet ihlalleri nedeniyle hukuki sorumluluğunun meydana gelebilmesi için, ihlale neden olan davranış ile ortaya çıkan zarar arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Ayrıca sorumluluktan söz edebilmek için bir zarar da meydana gelmiş olmalıdır (Şener, 2019: 421). Burada ortaklığın, ortakların veya alacaklıların uğradığı zarar doğrudan olabileceği gibi dolaylı zarar da söz konusu olabilir (Poroy/ Tekinalp/ Çamoğlu, 2021: 434). Zarara sebep olan yöneticinin kendisine bir yarar sağlayıp sağlamamasının bir önemi bulunmamaktadır (Akdağ Güney, 2012: 186). Zararın ispat yükü ise, Türk Medeni Kanunu'nun 6. maddesi uyarınca zarar görenin üzerindedir (Akdağ Güney, 2012: 193).

Anonim ortaklıklarda yönetim kurulunun limited ortaklıklarda ise müdürlerin yönetim yetkilerini usulüne uygun olarak devretmeleri durumunda sorumluluklarının bulunup bulunmadığı üzerinde de durulması gerekmektedir. TTK'nın 553. maddesinin 2. fıkrası; *"Kanundan veya esas sözleşmeden doğan bir görevi veya yetkiyi, kanuna dayanarak, başkasına devreden organlar veya kişiler, bu görev ve yetkileri devralan kişilerin seçiminde makul derecede özen göstermediklerinin ispat edilmesi hâli hariç, bu kişilerin fiil ve kararlarından sorumlu olmazlar"* şeklindedir. İlgili madde metninden de açıkça anlaşılacağı üzere; yönetim yetkisini usulüne uygun bir şekilde başkasına devreden yönetim kurulu üyeleri (anonim ortaklıklarda) veya müdürler (limited ortaklıklarda) bu kişilerin seçiminde makul derecede özen göstermemeleri hâli hariç olmak üzere meydana gelen zararlardan sorumlu değildir. Ancak elbette ki, yetki devrinin hukuka uygun olmadığı hâllerde sorumluluktan kurtuluş söz konusu olmayacaktır

(Çamoğlu, 2010: 23; Bozkurt, 2021: 504). Burada ispat yükü makul derecede özen gösterilmediğini iddia edene aittir (Bahtiyar, 2021: 380)²³.

TTK 553/3. maddesinde, hiç kimsenin kontrolü dışındaki kanuna veya esas sözleşmeye aykırılıklar nedeniyle sorumlu olmayacağı düzenlenmiştir²⁴. Bu düzenlemenin TTK'nın 375. maddesi ile birlikte değerlendirilmesi yerinde olacaktır (Bahtiyar, 2021: 381). Yönetim kurulunun devredilemez görev ve yetkilerinden biri de üst gözetim yükümlülüğüdür (TTK m. 375/1-e). Buna göre, yönetim kurulu yönetimi bir veya birden fazla yönetim kurulu üyesine veya üçüncü bir kişiye devrettiğinde dahi gözetim yükümlülüğü devam edecektir (Pulaşlı, 2020: 665). Bunun sonucu olarak yönetim kurulunun üst gözetim yükümlülüğü ile ilgili konularda sorumluluktan kurtulması mümkün olmamalıdır (Bahtiyar, 2021: 381). Çünkü yönetim kurulunun üst gözetim yükümlülüğünü özen ile yerine getirmesi gerekir (Pulaşlı, 2020: 381). Bu bağlamda gözetim yükümlülüğünün özensiz olarak yerine getirilmesi durumunda yönetim kurulunun sorumluluğu gündeme gelebilecektir (Pulaşlı, 2020: 381).

4.2. İdari Sorumluluk

RKHK'nın "Yasaklanan Faaliyetler" başlıklı ikinci kısım birinci bölümünde rekabeti sınırlayıcı anlaşma, uyumlu eylem ve kararlar (madde 4), hâkim durumun kötüye kullanılması (madde 6) ve hâkim duruma geçme, hâkim durumu güçlendirme veya piyasadaki etkin rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğuran birleşme ve devralmalar (madde 7) yasaklanmıştır. Söz konusu rekabet ihlallerini gerçekleştiren teşebbüs ve teşebbüs birliklerine veya bu birliklerin üyelerine RK tarafından saptanacak idarî para cezası verileceği düzenlenmiştir (madde 16). RK tarafından teşebbüsler hakkında rekabeti sınırlayıcı anlaşma, uyumlu eylem ve kararlar, hâkim durumun kötüye kullanılması ya da birleşme veya devralmaların bildirilmemesi nedeni ile idari para cezasına karar verilmesi durumunda, teşebbüsler hakkında idari para cezası uygulanmasına neden olan teşebbüs yahut teşebbüs birliği yöneticilerine yahut çalışanlarına da idari para ceza verilebilir (RKHK m. 16/4). Görüldüğü üzere RKHK'nın 16/4 maddesi kapsamına anonim ve limited ortaklık yöneticileri de dahildir.

²³ Aksi yönde görüş için bkz. Pulaşlı, s. 661.

²⁴ Madde gerekçesi; "Üçüncü fıkra yönetim organının, organsal işlevi ister kanuna göre devredilmiş olsun, ister organın kendisinde kalsın üyelerin gözetim yükümlerini tanımakta, ancak bu yükümlün kontrol dışında kalan olgu ve konularda bulunmadığını hükme bağlamaktadır. Bu hüküm yönetim ile görevli kişilerin bu arada yönetim kurulu üyelerinin uygun nedensellik bağının veya kusurlarının yokluğu halinde, soyut bir gözetim (nezaret) görevi anlayışına dayanılarak sorumlu tutulmalarına engel olmak amacıyla öngörülmüştür. Çünkü, uygulamada yönetim kurulu üyelerinin insan takatinin üstünde bir gözetim anlayışıyla şirketteki her türlü kanuna veya esas sözleşmeye aykırılıktan sorumlu tutuldukları gözlemlenmiştir" şeklindedir, <www.tbmm.gov.tr> s.e.t. 19.12.2021.

Teşebbüs yöneticilerine verilecek idari para cezaları 23.01.2008 tarih ve 5728 sayılı Kanun ile 4054 sayılı Kanun'un idari para cezalarına ilişkin hükümlerinde yapılan önemli değişiklikler kapsamında RKHK'nın 16. maddesinde düzenlenmiştir²⁵. Rekabet ihlalleri sebebiyle teşebbüsler yanında teşebbüs yöneticilerine de yaptırım uygulanması ihlaller bakımından caydırıcılığın sağlanmasında rol oynamaktadır (Arı/ Aygün, 2009: 58).

Yine söz konusu maddede “*Kanuna aykırılığın ortaya çıkarılması amacıyla Kurumla aktif işbirliği yapan teşebbüs ya da teşebbüs birlikleri veya bunların yöneticileri ve çalışanlarına, işbirliğinin niteliği, etkinliği ve zamanlaması dikkate alınarak ve gerekçesi açık bir şekilde gösterilmek suretiyle üçüncü ve dördüncü fıkralarda belirtilen cezalar verilmeyebilir veya bu fıkralara göre verilecek cezalarda indirim yapılabilir*” denilerek Kurum'la aktif işbirliğinde bulunan yöneticileri ile çalışanlarına idari para cezalarından bağışıklık sağlanması veya indirim yapılması açıkça hükme bağlanmış; bu maddeye göre verilecek idarî para cezalarının tespitinde dikkate alınan hususlar, işbirliği hâlinde para cezasından bağışıklık veya indirim şartları, işbirliğine ilişkin usul ve esaslar Kurulca çıkarılacak yönetmeliklerle belirleneceği ifade edilmiştir.

RKHK düzenlemesi gereği, rekabet ihlalleri arasında herhangi bir ayırım yapılmamış ve yönetici ve çalışanlara ceza uygulanması teşebbüs veya teşebbüs birliğine ceza verilmesi koşuluna bağlanmıştır. Dolayısıyla teşebbüslere ceza verilmedikçe teşebbüs yöneticilerine ceza uygulanması mümkün değildir (Arı/ Aygün, 2009: 58). Ancak, teşebbüse ceza uygulanmış olması yönetici ve çalışanlara idari para cezası verilebilmesi için gerek şarttır ama yeter şart değildir, ayrıca söz konusu çalışan ve yöneticilerin ihlalin gerçekleşmesinde belirleyici etkide²⁶ bulduklarının tespit edilmesi gerekmektedir (Arı/ Aygün, 2009: 58-59). Belirleyici etkinin ispatı bakımından ise, teşebbüs yöneticileri rekabet ihlalinde belirleyici etkilerinin bulunmadıklarını ispat etmelidirler (Arı/ Aygün, 2009: 59).

Teşebbüs yönetici ve çalışanlarına rekabet ihlali nedeniyle idari para cezası uygulanmasının koşulu olan ihlalde belirleyici etkisinin bulunması kavramı RKHK'da da Yönetmelik'te de tanımlanmamıştır. Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun İhlali Halinde Verilecek İdari Para Cezalarına İlişkin Yönetmelik Taslak'ının 12. maddesinde; koordinasyon, organizasyon, teşvik ve ikna gibi eylemlerle ihlalin oluşmasında veya uygulanmasında aktif rol oynayan teşebbüs yöneticilerine, ihlaldeki rolü ve mali durumu gibi hususlar göz önünde bulundurularak, teşebbüse verilen cezanın yüzde beşine kadar idari para cezası verileceği düzenlenmiştir. İlgili Yönetmelik Taslağının “belirleyici etki” bakımından daha somut kriterler getirdiği görülmektedir (Arı, 2020: 93).

²⁵ RKHK 16/4. madde düzenlemesi; “*teşebbüs veya teşebbüs birliklerine üçüncü fıkrada belirtilen idarî para cezaları verilmesi hâlinde, ihlalde belirleyici etkisi saptanan teşebbüs veya teşebbüs birliği yöneticilerine ya da çalışanlarına teşebbüs veya teşebbüs birliğine verilen cezanın yüzde beşine kadar idarî para cezası verilir*” şeklindedir.

²⁶ Teşebbüs yönetici ve çalışanlarına rekabet ihlali nedeniyle idari para cezası uygulanmasının koşulu olan ihlalde belirleyici etkisinin bulunması kavramı RKHK'da da Kanuna dayanılarak çıkarılan Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşma, Uyumlu Eylem ve Kararlar ile Hâkim Durumun Kötüye Kullanılması Halinde Verilecek Para Cezalarına İlişkin Yönetmelik'te de tanımlanmamıştır.

Bu noktada vurgulanması gereken önemli bir nokta da 5728 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten sonra usule ilişkin ihlaller dolayısıyla yönetici ve çalışanlara para cezası uygulanmasına son verilmesidir (Aslan, 2015: 3).

Yönetmelik kapsamında yönetici ve çalışanlara verilecek cezalar, teşebbüslerden farklı olarak tek aşamada belirlenecektir. Yönetmeliğin 8/1 maddesi gereği, kartelde belirleyici etkisi tespit edilen teşebbüs yöneticileri ve çalışanlarına, aktif iş birliği gibi hususlar dikkate alınmak suretiyle, teşebbüse verilen cezanın %3'ü ile %5'i arasında para cezası verilecektir. Görüldüğü üzere karteller bakımından %3 oranında bir alt sınır belirlenmiştir (Gündüz, 2014: 39; Arı/Aygün, 2009: 60). Kanun'da yer almayan bir alt sınırın Yönetmelik ile düzenlenmesi nedeniyle Kanun'a aykırı olduğu gözden kaçırılmamalıdır (Arı, 2020: 92).

Yönetmeliğin 8/3 maddesi son uyarınca ise, kartel dışındaki rekabet ihlallerinde belirleyici etkisi saptanan teşebbüs veya teşebbüs birliği yönetici ve çalışanlarına, teşebbüs ya da teşebbüs birliğine takdir edilen cezanın %5'ine kadar para cezası verilebileceği hükme bağlanmıştır. Kanuna aykırılığın ortaya çıkarılabilmesi için Kurum ile aktif iş birliği içerisine girenlere ise, bu iş birliğinin niteliği, zamanlaması, etkinliği dikkate alınmak suretiyle ceza verilmeyebileceği gibi, verilecek cezalarda indirim yapılabilmesi de söz konusudur.

Yönetmelik'in 8. maddesinde teşebbüs yöneticilerine verilecek para cezaları bakımından RKHK'ya göre farklı bir düzenlemeye gidilmiştir. Buna göre teşebbüs yöneticilerine kartelde belirleyici olma durumunda idari para cezası verileceği, diğer ihlallerde ise idari para cezası verilebileceği düzenlenmiştir. Doktrinde yöneticilere para cezası verilmesinin kartel ile sınırlandırılması rekabetçi davranışların engellenmemesi bakımından yerinde olacağı belirtilmektedir²⁷.

Yönetmelik'in 8/2 maddesinde ise kartellerin ortaya çıkarılması amacıyla Kurumla aktif iş birliği yapan teşebbüs yöneticileri ve çalışanlarına, Aktif İş birliği Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde, para cezasının uygulanmayacağı veya verilecek cezalarda indirim yapılacağı düzenlemesine yer verilmiştir. Ancak belirtmek gerekir ki, Yönetmelik'te söz konusu olan pişmanlık indirimleri yalnızca teşebbüs yöneticilerine uygulanacak idari para cezaları bakımından söz konusu olup tazminat davaları bakımından uygulanmayacaktır (Pınar, 2009: 375). Ayrıca aktif iş birliğine ilişkin hükümlerin neden uygulandığı veya uygulanmadığının ciddi bir biçimde gerekçelendirilmesi gerekmektedir (Oder/ Karcılıoğlu, 2009: 137).

5. Teşebbüs Yöneticilerine Rekabet İhlali Nedeniyle Yaptırım Uygulanan RK Kararlarının Değerlendirilmesi

Çalışmamızda RK'nın resmî internet sitesinden ulaşılan 166 adet rekabet ihlali, 167 adet birleşme ve devralmaya ilişkin toplam 333 RK kararı incelenmiştir. Söz konusu kararlardan tespit edebildiğimiz 12 tanesinde rekabet ihlali gerekçesiyle yöneticilere idari para cezası verildiği veya yükümlülük getirildiği tespit edilmiş;

²⁷ Aynı yönde bkz. Arı / Aygün, s. 59-60, Yazarlara göre; örneğin hâkim durumda bulunan bir teşebbüsün yöneticisi ihlal nedeniyle para cezasına maruz kalabileceği endişesi ile rekabetçi uygulamalardan kaçınabilecektir. Böyle bir durumun meydana gelmemesi bakımından, Kurul'un karteller dışında diğer ihlallerde yöneticilere ceza uygulamaması yerinde olacaktır, Arı / Aygün, s. 60.

çalışmanın kapsamı nedeniyle bu 12 karardan teşebbüs yapısı anonim ve limited ortaklık olan 8 kararda yöneticilere idari para cezası uygulandığı, diğer 2 kararda ise idari para cezası uygulanmayıp, yöneticilere yükümlülükler getirildiği görülmüştür. Söz konusu her iki karar da birleşme ve devralmaya ilişkin kararlardır. Yine bir birleşme ve devralmaya ilişkin kararında²⁸ Kurul, Sentim Bilişim Teknolojileri Sanayi ve Ticaret A.Ş. ile İndeks Bilgisayar Sistemleri Mühendislik Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin "Dell" markalı ürünleri pazarlamak amacıyla Decodo Bilgisayar Dağıtım ve Ticaret A.Ş. unvanlı ortak girişim kurmaları işlemine izin verilmesi talebine ilişkin başvuruda konu devralma işleminin süresi içinde bildirilmemesi nedeniyle; her iki teşebbüsün bildirim tarihi olan 02.09.2002'deki yönetim kurulu üyelerine ayrı ayrı 145.402.700'er TL, para cezası verilmesine karar vermiştir.

Yöneticilere yükümlülük getiren iki karardan Bağımsız Gazeteciler ve Kemer Yayıncılık'ın tam kontrolünün Doğan Gazetecilik tarafından devralınması kararında²⁹ "hem Bağımsız Gazeteciler'de hem de Vatan Dergi Grubu'nda yönetici pozisyonunda bulunan yöneticinin işlem sonrasında Bağımsız Gazeteciler'de (ya da Doğan Grubu'na bağlı bir diğer şirkette) görev yaparken bir yandan da Vatan Dergi Grubu'nda yöneticilik yapmasının rakip teşebbüsler arasında koordinasyon riski yaratacak olması nedeniyle 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi uyarınca sakıncalı olduğu dikkate alınarak, söz konusu yöneticinin "Vatan Dergi Grubu'ndaki ya da devredilen şirketlerdeki yöneticilik görevini sona erdirmesi ve bu teşebbüsü kontrol edecek miktarda veya nitelikte hisse sahibi olmaması şartıyla" birleşme ve devralma işlemine izin verilmiştir. Biz de RK'nın bu kararına katılıyoruz.

Teşebbüs yöneticisine idari para cezası verilmeyip, yükümlülük öngörülen bir diğer karar ise; Anadolu Endüstri Holding (AEH) tarafından Moonlight Capital kontrolündeki MH Perakendecilik'in çoğunluk hisselerinin devralınması kararıdır³⁰. Kurul, devralma işlemi ile bir pazar kapama etkisi ortaya çıkabileceği ve bunun, AEH'nin hâkim durumda olması halinde, pozisyonunun güçlendirilmesi anlamına geleceğini değerlendirmiştir. Söz konusu dikey devralma işlemi sonrasında ilgili pazarlar bakımından rakipler hakkında hassas bilgilere erişim ve dolayısıyla koordinasyon riski ortaya çıkmaktadır. Kararda ayrıntılı bir şekilde ifade edildiği üzere Anadolu Grubu'nun bira pazarındaki hâkim durumunu, rakipleri aleyhine avantaj elde etmek suretiyle ve bira pazarının karanlık pazar niteliğini haiz olmasının etkisiyle, güçlendirebileceği değerlendirilmiştir. AEH, Migros'un operasyonel yönetimi, personel ve organizasyon yapısı itibarıyla Anadolu Grubu şirketlerinden ayrı yapılanmasına devam edeceğini taahhüt etmektedir.

²⁸ Rekabet Kurulu, T: 27.9.2002, D:2002-2-55, K: 02-57/719-288, <www.rekabet.gov.tr/tr/Kararlar>, Erişim Tarihi 15.12.2021.

²⁹ Rekabet Kurulu, T: 10.03.2008, D:2007-2141, K:08-23/237-75, <www.rekabet.gov.tr/tr/Kararlar>, Erişim Tarihi 15.12.2021.

³⁰ Rekabet Kurulu, T: 09.07.2015, D:2015-3-1, K:15-29/420-117, <www.rekabet.gov.tr/tr/Kararlar>, Erişim Tarihi 15.12.2021.

Kararda devralma işlemine “Migros operasyonel yönetiminde yer alan yöneticilerin, aynı anda AEH’nin kendi bünyesinde ya da AEH’nin iştirakleri ve/veya ilişkili şirketlerinde görev almaması; aynı bağlamda AEH’nin kendi bünyesinde ya da AEH’nin iştirakleri ve/veya ilişkili şirketlerinde operasyonel yönetiminde yer alan yöneticilerin aynı zamanda Migros bünyesinde görev almamaları” taahhüdü koşuluyla izin verilmiştir. Dikey birleşmelerdeki koordinasyon riskini ortadan kaldırmayı amaçlayan yöneticilere yönelik taahhüt şartı öngören söz konusu RK kararının yerinde olduğunu düşünmekteyiz.

RK İç Anadolu, Akdeniz ve Marmara bölgelerinde faaliyet gösteren 22 çimento sağlayıcısı teşebbüsün yöneticilerine rekabet ihlali sebebiyle idari para cezası vermiştir³¹. Kurul, soruşturma kapsamındaki teşebbüslerin rekabet ihlallerinin gerçekleştiği tarihlerde yönetim kurulunda görev alan çok sayıda yöneticiye, fiyat tespit anlaşmasının süresi içinde bildirilmemesi ve Grup Muafiyeti Tebliği kapsamında olmayan bayilerinin bölgeler arası ticaretini engelleyici anlaşma niteliğindeki uygulamalarının süresi içinde bildirilmemesinden dolayı ayrı ayrı idari para cezaları uygulamıştır. Kararın, RKHK’nın uygulamasının görece erken dönemlerine ait bir karar olması ve rekabet kültürü oluşturmada Kurul kararlarının etkisini dikkate alarak, karardaki deliller ve hukuki değerlendirmeler ışığında biz de Kurul’la aynı görüşü paylaşmaktayız.

Teşebbüs yöneticilerine rekabet ihlali nedeniyle RK’nın para cezası uyguladığı bir başka karar ise (Benkar Tüketici Finansmanı ve Kart Hizmetleri A.Ş. (Benkar) kararıdır³². Söz konusu kararda, rekabet ihlali konusunda Kurul’dan menfi tespit belgesi alınması için bildirilmesi gereken anlaşmaların RKHK’nın 10. maddesine aykırı olarak bir aylık süre içerisinde bildirilmemiş olması gerekçesiyle madde 16/1-c fıkrasında öngörülen ceza uygulanmıştır. Kararda dikkat çeken nokta, soruşturma devam ederken Benkar’ın HSBC tarafından devralınarak tüzelkişiliğinin sona ermesidir. Esasen tüzel kişiliği sona eren teşebbüs aleyhine ceza uygulanması mümkün değildir. Fakat Kurul, TTK’nın 151. maddesinde düzenlenen külli halefiyet ilkesi gereğince Benkar’ı bütün hak ve borçlarıyla devralan HSBC’ye ceza uygulamıştır. Yine RKHK madde 16/3 uyarınca, tüzel kişiliğin yönetim organlarında görev alanlara da şahsen verilen cezanın %10’una kadar ayrıca para cezası uygulanmasında HSBC Bank A.Ş. yönetim organlarındaki yöneticilere değil, Benkar yönetim kurulunda görev yapan 7 yöneticiye para cezası verilmiştir. Yöneticiler gerçek kişi oldukları için halefiyet ilkesinin uygulanarak HSBC Bank A.Ş. yöneticilerine ceza verilmesi mümkün olmayacağından Benkar’ın o tarihteki yönetim organlarında görev alan şahıslara ceza verilmesinin doğru olduğu kanaatindeyiz.

Kurul; trafik sinyalizasyon kararında³³ Siemens’in koordinatörlüğünde oluşturulan Siemens bayilik sistemi ve sistem sonrası kamu alımlarında (ihalelerde)

³¹ Rekabet Kurulu, T: 01.02.2002, D: D1/2/A.G.-00/1, K: 02-06/51-24, <www.rekabet.gov.tr/tr/Kararlar>, Erişim Tarihi 15.12.2021.

³² Rekabet Kurulu, T: 15.08.2003, D: D4/1/L.K.-01/2, K: 03-57/671-304, www.rekabet.gov.tr/tr/Kararlar>, Erişim Tarihi 15.12.2021.

³³ Rekabet Kurulu, T: 10.03.2005, D: 2003-2-86, K: 05-13/156-54, <www.rekabet.gov.tr/tr/Kararlar>, Erişim Tarihi 15.12.2021.

gerçekleştirilmiş olan rekabete aykırı eylemler ile Siemens San. ve Tic. A.Ş., TKS Trafik Kontrol Sistemleri İnşaat Elektrik Elektronik Sigorta Aracılık Hizmetleri Gıda Tekstil San. ve Tic. Ltd. Şti., Trasin Elektronik İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., Sintek Elektronik İnşaat San. ve Tic. Ltd. Şti., EMT Ltd. Şti., SFA Elektronik İç ve Dış Ticaret A.Ş., Sinyalizasyon Elektronik İnşaat San. ve Tic. Ltd. Şti., Ultra Ulaşım ve Trafik San. ve Tic. Ltd. Şti., Ortana 4250 Elektronik Yazılım Taah. San.Tic. Ltd. Şti. ve Ultra Ulaşım ve Trafik San. ve Tic. Ltd. Şti.'nin yaptıkları entegratörlük sözleşmesinin trafik sinyalizasyon pazarında rekabeti sınırlama amaç ve etkileri sebebiyle RKHK'nın 4. maddesini ihlal ettikleri gerekçesiyle idari para cezası ile cezalandırmıştır. Aynı kararda Amber Elektronik İletişim Trafik Eğitim İnşaat San. ve Tic. A.Ş.'nin TKS Trafik Kontrol Sistemleri İnşaat Elektrik Elektronik Sigorta Aracılık Hizmetleri Gıda Tekstil San. ve Tic. Ltd. Şti., Trasin Elektronik İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., Sintek Elektronik İnşaat San. ve Tic. Ltd. Şti., EMT Ltd. Şti.'nin oluşturdukları ortak girişimin koordinasyon doğurucu nitelik taşımak suretiyle RKHK'nın 4. maddesini ihlal ettikleri gerekçesiyle idari para cezası ile cezalandırılmalarına karar vermiştir. Kararda, bildirilmeyen bayilik sözleşmeleri nedeniyle, toplam 22 teşebbüs yöneticisine idari para cezası uygulanmıştır. RKHK madde 16/3 düzenlemesi ve amacının geç bildirimde bulunanların cezalandırılması olmasından yola çıkıldığında Kurul'un görüşünün yerinde olduğu söylenebilir.

Yine Ströer/Akademi ile İnter Tanıtım Hizmetleri ve Ticaret A.Ş. arasındaki birleşme ve devralma işlemine ilişkin RK kararında³⁴ da izne tabi bir devralma işlemi niteliğindeki söz konusu işlemin Rekabet Kurulu'nun izni olmaksızın gerçekleştirilmesi nedeniyle RKHK'un 16. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca bildirim yükümlülüğünün bulunduğu dönemde İnter Tanıtım Hizmetleri ve Ticaret A.Ş.'nin yönetim kurulunda görev yapan 5 yöneticiye ve İstanbul Kültür ve Sanat Ürünleri Ticaret A.Ş.'nin yönetim kurulunda görev yapan 11 yöneticinin her birine ayrı ayrı ve teşebbüslere verilen cezanın taktiren %5 oranında olmak üzere idari para cezası verilmesine hükmedilmiştir.

İncelememize konu kararlardan bir kısmında raportörlerin, rekabet ihlalinde bulunan teşebbüs ve teşebbüs birliklerinin yöneticilerine idari para cezası verilmesi yönünde görüş bildirmelerine rağmen Kurul'un idari para cezası verilmesine yer olmadığına hükmettiği görülmüştür.

Bu kapsamda ele alacağımız ilk RK kararı seçici kozmetik ürünlerin toptan ve perakende satışı pazarında faaliyet gösteren teşebbüsler hakkındadır³⁵. Kararda, Türkiye seçici kozmetik ürünleri toptan ve perakende satış pazarında faaliyet gösteren Altuğ Kozmetik Optik Ltd. Şti., Antis Kozmetik ve Sağlık Ürünleri Tic. Ltd. Şti., Arcon Kozmetik San. ve Tic. Ltd. Şti., Ataç Dış Ticaret A.Ş., Boyner Büyük Mağazacılık A.Ş., Kozmetika Kozmetik San. ve Tic. A.Ş., Bennahmias Kağıtçılık ve Tic. A.Ş., Magna Kozmetik A.Ş., M-M Kozmetik A.Ş., Parfab Eks. Kim. San. ve Tic. A.Ş., Olay Kimya Tur. İnş. San. ve Tic. A.Ş., Sevil Parfümeri Kozmetik Tic. ve San. A.Ş., Te-

³⁴ Rekabet Kurulu, T: 24.04.2007, D: 2006-2-106, K: 07-34/351-131, <www.rekabet.gov.tr/tr/Kararlar>, Erişim Tarihi 15.12.2021.

³⁵ Rekabet Kurulu, T: 10.10.2005, D: 2003-1-143, K: 05-66/946- 255, <www.rekabet.gov.tr/tr/Kararlar>, Erişim Tarihi 15.12.2021.

Ha Kozmetik Tur. İnş. San. ve Tic. A.Ş., Tekin Acar Büyük Mağazacılık Tic. A.Ş., Vepa Velar Güzellik Ürünleri San. ve Tic. A.Ş., YKM Giyim ve İhtiyaç Maddeleri Tic. ve San. A.Ş., Yöntem Dış Tic. Ltd. Şti. ilgili ürün pazarlarında rekabeti kısıtlayıcı nitelikteki anlaşmalar yoluyla RKHK'nın 4. maddesini ihlal ettikleri gerekçesiyle idari para cezası ile cezalandırılmıştır. Kararda raportörler, soruşturma kapsamındaki teşebbüslerin yönetim organlarında görev alan gerçek kişilere de anlaşmaların bildirilmemesi gerekçesiyle şahsen idari para cezası verilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Fakat soruşturma sonuçlanmadan 5388 sayılı Kanun'un 2. maddesi ile bildirim yükümlülüğünün kaldırılmış olmasından dolayı teşebbüslerin yönetim organlarında görev alan gerçek kişilere ceza verilmemiştir. Bildirim yükümlülüğünün ihlali gerekçesiyle teşebbüs yöneticilerine ceza uygulanmasının hukuki dayanağı ortadan kalktığı için söz konusu Kurul kararına katılıyoruz.

Raportörlerin teşebbüs yöneticilerine ceza uygulanması yönünde görüş belirtmesine rağmen, Kurul'un teşebbüs yöneticilerine ceza uygulamadığı bir diğer karar Bodrum Feribot İşletmeciliği Ticaret A.Ş. ve Bodrum Express Denizcilik ve Turizm A.Ş.'nin ortak fiyat belirleme yoluyla RKHK'nın 4. maddesini ihlal ettikleri iddiasıyla yürütülen soruşturmaya ilişkin karardır³⁶. Mezkûr kararda Kurul, Bodrum Feribot İşletmeciliği Tic. A.Ş. ve Bodrum Express Denizcilik Turizm A.Ş.'nin 2004 yılından itibaren rekabeti kısıtlayıcı eylemlerle RKHK'nın 4. maddesini ihlal ettiklerini ve söz konusu eylemlerin RKHK'nın 5. maddesi uyarınca bireysel muafiyet verilebilecek nitelikte olmadığını ifade ederek her iki teşebbüse de idari para cezası vermiştir.

Kurul, rekabet ihlalinde bulunan teşebbüs yöneticilerine ceza verilmesi yönündeki raportör görüşlerinin aksine Bodrum Express şirket müdürü ve Bodrum Feribot operasyon müdürüne ceza verilmemesine hükmetmiştir. Gerekçe olarak da "*dosya mevcudu bilgi ve belgelerin incelenmesinden, teşebbüs yöneticilerinin piyasa koşulları ve pazardaki diğer aktörlerin yönlendirmesiyle eyleme iştirak ettiklerine kanaat getirildiğinden kartelde belirleyici etkisi olmadığı*" ifade edilmiştir. Görüldüğü üzere kararda "belirleyici etkisi olmadığı" şeklinde soyut bir gerekçeye yer verilmiştir. RK'nın raportör görüşlerinin aksine teşebbüs yöneticilerine ceza vermeme gerekçelerinden söz konusu piyasa koşullarının neler olduğunu şeffaflık, tutarlılık ve hukuki güvenilirlik açısından detaylandırması gerektiği kanaatindeyiz.

Raportörlerin rekabet ihlalinde bulunan teşebbüs yöneticilerine ceza verilmesi yönünde görüş bildirmelerine rağmen Kurul'un teşebbüs yöneticilerine ceza vermediği bir diğer karar, Aras Kargo Yurtiçi Yurtdışı Taşımacılık A.Ş., Fillo Ürün Odaklı Taşımacılık A.Ş., MNG Kargo Yurtiçi ve Yurtdışı Taşımacılık A.Ş. ve Yurtiçi Kargo Servisi A.Ş.'nin rekabeti bozucu nitelikte anlaşma yapmak suretiyle RKHK'nın 4. maddesini ihlal ettikleri iddiasıyla yürütülen soruşturmaya ilişkin karardır³⁷. Söz konusu kararda Aras Kargo Yurtiçi Yurtdışı Taşımacılık A.Ş., Fillo Ürün Odaklı Taşımacılık A.Ş., Yurtiçi Kargo Servisi A.Ş. ve MNG Kargo Yurtiçi ve

³⁶ Rekabet Kurulu, T: 03.11.2009, D: 2008-4-23, K: 09-51/1245-314, <www.rekabet.gov.tr/tr/Kararlar>, Erişim Tarihi 15.12.2021.

³⁷ Rekabet Kurulu, T: 03.09.2010, D: 2008-4-264, K: 10-58/1193-449, <www.rekabet.gov.tr/tr/Kararlar>, Erişim Tarihi 15.12.2021.

Yurtdışı Taşımacılık A.Ş.'nin rekabeti bozma amaç ve etkili anlaşmalar yapmak suretiyle RKHK'nın 4. maddesini ihlal ettikleri gerekçesiyle RKHK'nın 16/3 maddesi çerçevesinde idari para cezası verilmiştir. Kurul, raportörlerin haklarında soruşturma yürütülen 4 teşebbüsün yönetim kurulu başkanına ihlalde belirleyici etkileri olduğu gerekçesiyle ceza verilmesi gerektiği yönündeki görüşünü dikkate almamıştır. İlgili kararda teşebbüs yöneticilerine hangi gerekçelerle ceza verilmediğine dair hiçbir ifadeye yer verilmemiştir. Yukarıda da belirttiğimiz üzere Kurul'un, teşebbüs yöneticilerine nasıl ve hangi gerekçelerle cezaya hükmettiğini kararında açıkça ifade etmesi şeffaflık, belirlilik ve hukuki güvenilirlik açısından gerekli ise; raportör görüşlerinin aksine ceza uygulamama gerekçelerini de açıkça ifade etmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Kurul benzer bir şekilde Citroen Bayi Konseyini oluşturan 42 teşebbüs tarafından gerçekleştirilen uygulamalarla RKHK'yı ihlal ettikleri iddiası üzerine yapılan soruşturma sonucunda verdiği kararda³⁸ Akça Yedek Parça Otomotiv Gıda ve Kimyevi Mad. San. Tic. Ltd. Şti., As Coşkunlar Motorlu Araçlar İnş. Tur. Akaryakıt İth. İhr. San. ve Tic. Ltd. Şti., Avcılar Av-Car Otomotiv San. ve Tic. Ltd. Şti., Bayraktar Otomotiv ve Servis Hizmetleri A.Ş., Bostancıoğlu Motorlu Araçlar Dış Ticaret A.Ş., CTR Otomotiv San. ve Tic. A.Ş., - Elmas Motorlu Araçlar San. ve Tic. Ltd. Şti., - Gökşenler Oto Sanayi ve Tic. Ltd. Şti., Kar Otomotiv ve Tekstil Tic. Ltd. Şti., Mersa Otomotiv Motorlu Araçlar San. ve Tic. Ltd. Şti., Oksan Otomotiv İç ve Dış Ticaret Sanayi Ltd. Şti., Özdağ Bilişim ve Motorlu Araçlar San. Tic. Ltd. Şti. ve Ulugöl Otomotiv San. ve Tic. Ltd. Şti. unvanlı teşebbüslerin RKHK'nın 4. maddesini ihlal etmeleri nedeniyle idari para cezasına hükmetmiştir. Aynı kararda, raportörlerin ihlalde belirleyici etkisi olduğu tespit edilen 12 yönetici hakkında RKHK'nın 16. maddesi kapsamında idari para cezası verilmesi gerektiği yönündeki görüşlerine rağmen yöneticilere ceza uygulanmamış ve gerekçe de açıklanmamıştır. Kurul'un kararında raportör görüşlerinin aksine karar verme gerekçelerine yer vermesi gerektiği yönündeki görüşümüz burada da geçerlidir.

Raportörlerin, ihlalde belirleyici etkisi olduğu gerekçesiyle idari para cezası verilmesi gerektiği yönündeki görüşüne rağmen Kurul'un yöneticiye ceza uygulamadığı bir başka karar ise; Türkiye Peugeot Bayi Konseyi yapılanması altında bir araya gelen diğer Peugeot bayileri ile birlikte Aktif-İriyıl Otomotiv İnşaat Turizm Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti., Egeİsal Otomotiv Pazarlama Ltd. Şti., İrde Motorlu Araçlar Servis Tic. A.Ş., Parlar Otomotiv ve Turizm Ltd. Şti. ile Yıldırım Otomotiv San. ve Tic. Ltd. Şti.'nin, perakende ve filo araç satışlarında fiyat birlikteliği ve bölge paylaşımı yapmak, satış sonrası hizmetler bakımından sigorta şirketlerine yönelik yedek parça indirim oranlarında ve işçilik ücretlerinde anlaşmak suretiyle RKHK'nın 4. maddesini ihlal ettikleri iddiasıyla yürütülen soruşturmaya ilişkin karardır³⁹. Kararda Soruşturma Heyetinde yer alan raportörler tarafından; Parlar Otomotiv'in tek kontrolünü, Parlar Motorlu Araçlar'ın ise ortak kontrolünü haiz yöneticiye teşebbüsleri Peugeot Bayi Konseyi

³⁸ Rekabet Kurulu, T: 23.09.2010, D: 2008-4-289, K: 10-60/1274-480, <www.rekabet.gov.tr/tr/Kararlar>, Erişim Tarihi 15.12.2021.

³⁹ Rekabet Kurulu, T: 12.04.2012, D: 2009-4-21, K: 12-20/557-141, <www.rekabet.gov.tr/tr/Kararlar>, Erişim Tarihi 15.12.2021.

nezdinde temsil ederek Konsey'in 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesinin ihlali niteliğindeki eylemlerine dahil olduğu gerekçesiyle idari para cezası uygulanması gerektiği yönünde görüş bildirilmiştir. Bu kararda da deliller ve belgeler değerlendirilerek hangi gerekçe ile söz konusu yöneticinin belirleyici etkiye sahip olmadığı ve ceza uygulamadığına karar gerekçesinde yer verilmiştir.

Kurul'un, MPS Metal Plastik Sanayi Çember ve Paketleme Sistemleri İmalat ve Tic. A.Ş. ile Bekap Metal İnşaat San. ve Tic. A.Ş.'nin çelik çember alım ihalelerinde danışıklı hareket etmek, fiyat ve/veya satış koşullarını birlikte belirlemek, bilgi alışverişinde bulunmak suretiyle RKHK'nın 4. maddesini ihlal ettikleri iddiası hakkında yapılan soruşturma sonucunda verdiği kararda⁴⁰ raportörler, ihlalde belirleyici etkileri bulunduğu tespit edilen MPS Metal Plastik Sanayi Çember ve Paketleme Sistemleri İmalat ve Tic. A.Ş. Genel Müdürü Satış Müdürü ve Bekap Metal İnşaat San. ve Tic. A.Ş. eski Genel Müdür yardımcısı hakkında, RKHK 16/3 maddesi gereğince, ihlalin gerçekleştiği dönemde yöneticisi/çalışanı buldukları teşebbüslere verilecek idari para cezasının yüzde beşine kadar idari para cezası verilmesi gerektiği görüşünü beyan etmişlerdir. Fakat sözü geçen yöneticiler, teşebbüsün pişmanlık başvurusunun kabulü ile ihlali kabul etmiş ve Kurul ile aktif iş birliğinde bulunmuşlardır. Raportörler bu gerekçe ile teşebbüs yöneticilerine verilecek cezanın üçte birden az olmamak kaydıyla indirilmesi veya ceza verilmemesini ifade etmişlerdir.

Kurul kartel oluşturan teşebbüslerin yöneticileri hakkında cezaya hükmetmemiştir. Fakat, teşebbüs yöneticilerine idari para cezasını raportörlerin görüşleri doğrultusunda Pişmanlık Yönetmeliği'nin 5 ve 6. maddeleri gereğince aktif iş birliği yapmaları sebebiyle değil, ihlalde belirleyici etkiye sahip oldukları yönünde kati bir sonuca ulaşmanın mümkün olmadığı gerekçesiyle vermemiştir.

Kurul, kartel nedeniyle ihlalde belirleyici etkiye sahip oldukları için ceza uygulanması söz konusu olan yönetici ve çalışanların kartelin kurulmasından ve/veya işlerliğinin güvenceye alınması için denetlenmesinden asli sorumlu olması gerektiğini, ihlalin sürdürülmesi bakımından sürükleyici veya vazgeçilmez bir işlevlerinin bulunmasını; kartelin kurulmasının ve sürdürülmesinin söz konusu yönetici ve çalışanların varlığına bağlı olduğunu dile getirmiştir. Dolayısıyla kartelle ilgili toplantılara ve görüşmelere katılmayı veya bu görüşmeleri yürütmeyi ihlalde belirleyici etkinin varlığının kabulü için yeterli bulmamıştır. Söz konusu yöneticilerin ihlalde belirleyici etkiye sahip oldukları yönünde kesin bir kanaate ulaşmadığı için de yöneticilere idari para cezası uygulamamıştır. Esasen somut olayda hükmün amacına aykırı bir şekilde dar yorumlandığı ve RKHK 16/4 maddesi düzenlemesinden beklenen faydayı sağlamayacağı gerekçesiyle Kurul'un kararına katılmamaktayız.

Beyaz et sektöründe faaliyet gösteren 27 teşebbüs ve teşebbüs birliği olan Beyaz Et Sanayicileri ve Damızlıkçılar Birliği Derneği hakkında RKHK'nın 4. maddesinin ihlali

⁴⁰ Rekabet Kurulu, T: 30.10.2012, D: 2011-1-118, K: 12-52/1479-508, <www.rekabet.gov.tr/tr/Kararlar>, Erişim Tarihi 15.12.2021.

edilip edilmediğine ilişkin RK kararı⁴¹ ile ihlalde belirleyici etkisi bulunan teşebbüs yöneticilerine ceza verilmiştir. Söz konusu karar ile beyaz et sektöründe faaliyet gösteren Abaloğlu Yem Soya Tekstil San. AŞ., Banvit Bandırma Vitaminli Yem San. AŞ., Beypi Beypazarı Tarımsal Üretim Paz. San. ve Tic. AŞ., CP Standart Gıda San. ve Tic. AŞ., Erpiliç Entegre Tavukçuluk Üretim Paz. ve Tic. Ltd. Şti., Keskinöğlü Tavukçuluk ve Damızlık İşlt. San. ve Tic. AŞ., Pak Tavuk Gıda San. ve Tic. AŞ., Şeker Piliç ve Yem San. ve Tic. AŞ. ve Şenpiliç Gıda Sanayi AŞ., olmak üzere toplam 9 teşebbüse fiyat düzeyini birlikte belirlemek ve arzın kontrolüne yönelik bilgi paylaşımında bulunmak suretiyle RKHK'nın 4. maddesini ihlal ettikleri gerekçesiyle idari para cezası verilmesine hükmetmiştir. Aynı kararda ayrıca rekabet ihlalindeki belirleyici etkisi nedeniyle, Pak Tavuk Gıda San. ve Tic. AŞ.'nin yönetim kurulu başkanı ve BESD-BİR başkanına idari para cezası uygulanmıştır.

Kurul kararında incelemeler sonucunda, Pak Piliç'in Yönetim Kurulu Başkanı ve Besd-Bir Başkanı'nın ilgili pazardaki birlikteliğin oluşmasında ve yürütülmesinde belirleyici bir rol oynadığı ifade edilmiştir. Kararda da yer alan toplam 14 belgeye dayanılarak Pak Piliç'in Yönetim Kurulu Başkanı ve Besd-Bir Başkanı'nın girişimlerinin, piliç eti piyasasındaki teşebbüsleri iş birliği içerisinde fiyatları arttırmaya veya arzı kısıtmaya yönelik olduğu ve bu kartelin devamlılığının ve işlerliğinin sağlanmasında belirleyici etkiye sahip olduğu değerlendirilmesine yer verilmiştir. Kurul kararda, ayrıntılı bir şekilde hangi deliller ve belgelere dayanarak yöneticinin stratejik bilgileri paylaşmak, piyasa aktörlerini fiyat artırma ve arzı kısıtlama konusunda koordine etmek gibi davranışlarla ihlalde belirleyici etkiye sahip olduğunu ifade etmiştir. Kurul'un ayrıntılı bir şekilde hangi deliller ve belgeler doğrultusunda teşebbüs yöneticilerinin belirleyici etkiye sahip olduğunu belirlemesinin ve bu hususlara gerekçesinde yer vermesinin; şeffaflık, belirlilik ve hukuki güvenilirlik açısından son derece yerinde olduğunu düşünmekteyiz.

Kurul'un teşebbüs yöneticilerine rekabet ihlali sebebiyle idari para cezası verdiği bir diğer karar⁴² Sodaş Sodyum Sanayi A.Ş. ve Otuzbir Kimya ve San. Türk Ltd. Şti.'nin aralarında anlaşarak pudra sodyum sülfat ile kristal sodyum sülfatın fiyatını belirledikleri ve müşteri paylaşımına gittikleri; Alkim Alkali Kimya A.Ş., Sodaş Sodyum Sanayi A.Ş. ve Otuzbir Kimya ve Sanayi Türk Ltd. Şti.'nin aralarında anlaşarak ham tuz fiyatını belirledikleri iddiası üzerine açılan soruşturmaya ilişkin karardır. Kurul söz konusu kararda, teşebbüslerin yanı sıra ihlalde belirleyici etkileri bulunduğu gerekçesiyle Otuzbir Kimya ve Sanayi Türk Ltd. Şti. Müdürü ve Sodaş Sodyum Sanayi A.Ş. Genel Müdürüne idari para cezası verilmesine hükmetmiştir. Kararda adı geçen yöneticilerin kartelde belirleyici etkiye sahip olmalarının dayanağının, rekabet ihlalini oluşturan anlaşmayı sağlayan görüşmelerin ağırlıklı olarak Sodaş Genel Müdürü ile OKS Müdürü arasında gerçekleştirilmesi olduğu ifade edilmiştir. Yine kararda delil olan belgelerdeki yöneticilere ait *"Ondan sonra da tarafları aynı masaya oturtalım."*, *"Öncelikle rakip şirketlerin patronları ile muhtelif zamanlarda masaya oturarak bu savaşın kimseye*

⁴¹ Rekabet Kurulu, T: 25.11.2009, D: 2008-3-116, K: 09-57/1393-362, <www.rekabet.gov.tr/tr/Kararlar>, Erişim Tarihi 15.12.2021.

⁴² Rekabet Kurulu, T: 03.05.2012, D: 2010-1-361, K: 12-24/711-199, <www.rekabet.gov.tr/tr/Kararlar>, Erişim Tarihi 15.12.2021.

yarar getirmeyeceğini onlara kabul ettirdim. Bilahare müşteri ve fiyat kargaşasına son verecek prensip kararları aldırıldım...” “ve bugünkü telefon görüşmemizde konuştuğumuz üzere, Kristal ve Pudra fiyatlarımızda aşağıdaki şekilde bir düzenleme yapmayı uygun görüyorum, siz de onaylarsanız 16. Haziran 2008 tarihinde geçerli olmak üzere Haziran ayı başında bayi ve müşterilerimize duyuracağım...” ifadelerine yer verilerek ihlalde belirleyici etki oluşturan eylemler şeklinde yorumlanmıştır. Biz de Kurul’un deliller ışığındaki yorumuna ve kanaatine katılıyoruz.

Kararda çalışma konumuzla ilgili dikkat çeken bir diğer husus ta yerinde incelemelerde elde edilen belgelerden Sodaş İç Satış Sorumlusu ile OKS Pazarlama Sorumlusu arasında da özellikle müşteri paylaşımına ilişkin çok sayıda görüşmenin yapıldığı anlaşılmasına rağmen, iş hayatının rasyonalitesi dikkate alınarak soruşturmaya konu teşebbüslerde orta düzey yönetici olarak görev yapan bu yöneticiler arasındaki karşılıklı iletişimin kendilerine verilen talimatları yerine getirmekten ibaret olması gerekçesiyle bu şahısların kartelde belirleyici etkilerinin olmadığı yorumudur. Teşebbüslerin orta düzeydeki her iki yöneticisine de idari para cezası uygulanmamıştır. Söz konusu yöneticilerin stratejik kararlar alma yetkileri bulunmadığı gerekçesiyle biz de Kurul’un bu kanaatini paylaşıyoruz.

İncelenen kararlardan da görüleceği üzere; RK’nın teşebbüslerin yanı sıra teşebbüs ve teşebbüs birliklerinin yöneticilerine idari para cezası uyguladığı kararlarında ihlalde belirleyici etkiye sahip olma konusunda herhangi bir ölçüt veya açıklamaya yer vermediği görülmüştür. İlgili durumun uygulamada birtakım sorunlara yol açacağı açıktır. Özetle belirtmek gerekir ki; RK’nın “belirleyici etki” bakımından değerlendirme yaparken somut ölçütlere yer vermesinin yerinde olacağı görüşündeyiz⁴³. Bu sayede teşebbüs yöneticileri ve çalışanlarının hangi durumlarda rekabet hukuku ihlalden kaynaklanan yaptırımla karşılaşabileceklerini öngörmeleri kolaylaşacak ve belirsizlik ortadan kalkacaktır.

Tüm bu bilgiler ışığında, çalışmamıza konu olan RK kararlarının analizinden, RK’nın teşebbüs yöneticilerine idari yaptırım uygulama konusunda yüksek bir motivasyona sahip olmadığı, yaptırımlarının daha ziyade teşebbüs odaklı olduğu söylenebilir. Yine teşebbüs yöneticileri ve çalışanlarına idari yaptırım uygulama konusunda daha fazla yetki ve hareket alanı sağlayan Anglo- Saxon hukuk yaklaşımından ziyade mehz Avrupa Birliği yaklaşımının benimsenmesi de bir başka etken olarak düşünülmektedir. Bu noktada, rekabet hukuku ihlallerinden teşebbüs yöneticileri için öngörülen bu yaptırımın etkili bir şekilde kullanılıp kullanılmadığının sorgulanması gerektiği kanaati hasıl olmuştur.

Teşebbüs yöneticilerine yaptırım öngören RK kararları ilgili piyasa açısından sektörler açısından ele alındığında herhangi bir sektörün öne çıkmadığı, teşebbüslerin faaliyette buldukları piyasaların; trafik sinyalizasyon sistemleri ve ledli sistemler, bilgisayar donanımları pazarlama ve satışı, açık hava reklam yerlerinin işletilmesi, çimento piyasası gibi farklı piyasalar oldukları

⁴³ Aynı görüşte Harun Gündüz, *Rekabet İhlallerine İlişkin Soruşturmalar ve Para Cezaları: Rekabet Kurulu’nun 20 Yılına Bilançosu*, 1. Baskı, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018, (2018), s. 177.

gözlemlenmiştir. Yapılan çalışmada, RK'nın teşebbüs yöneticilerine yaptırım uygulaması açısından herhangi bir sektörün öne çıkmadığı tespit edilmiştir.

Yine konuyla ilgili RK kararları analiz edilirken, rekabet ihlali nedeniyle teşebbüs yöneticilerine RK tarafından idari yaptırım uygulanması dönemsellik arz ediyor mu sorusunun cevabı aranmıştır. Yapılan inceleme neticesinde rekabet ihlali nedeniyle teşebbüs yöneticilerine RK tarafından idari yaptırım uygulanması dönemsellik arz etmediği, neredeyse yıllar arasında eşit bir dağılım gösterdiği tespit edilmiştir.

RK'nın idari yaptırım uyguladığı ortaklık yapılarının daha ziyade anonim ortaklık mı yoksa limited ortaklık mı olduğu sorusu da anonim ortaklık türü anlamlı bir farklılık olmasa da limited ortaklık türünden sayıca fazla olduğu şeklinde cevaplanmıştır.

6. Sonuç

RKHK'da rekabet ihlalleri bakımından hem idari hem de hukuki yaptırımlar düzenlenmiştir. Rekabet ihlallerinden, teşebbüslerin kendisinin bizzat sorumlu olmasının yanı sıra, teşebbüs yöneticilerinin de sorumluluğu söz konusu olmaktadır. Teşebbüs yöneticilerine uygulanacak idari para cezalarına ilişkin olarak RKHK'nın 16. maddesi ve Yönetmelik'in 8. maddesi kanuni altyapıyı oluşturmaktadır. Bununla birlikte teşebbüs yöneticilerinin hukuki sorumluluğu bağlamında zarar görenlerin zararını tazmin etmeleri gerekmektedir (RKHK m. 57). Bununla birlikte RK'nın ayrıca birtakım kararlarında teşebbüs yöneticilerinin yönetim görevinin sonlandırılması şeklinde yükümlülükler getirdiği görülmektedir.

RK'nın teşebbüs yöneticilerine idari yaptırım uygulayabilmesi için dört şartın bir araya gelmesi gereklidir. Bunlar: RKHK kapsamında teşebbüs veya teşebbüs birliği bulunması; kendisine idari yaptırım uygulanacak kişinin teşebbüs veya teşebbüs birliğinin yöneticisi yahut çalışanı olması, idari para cezasının rekabeti sınırlayıcı anlaşma, uyumlu eylem ve kararlar, hâkim durumun kötüye kullanılması yahut birleşme veya devralmadan kaynaklanması ve söz konusu rekabet ihlali yönetici veya çalışanların ihlalde belirleyici etkisi olmasıdır (Seyman, 2019: 180-181). Kurul'un çalışma konumuzla ilgili kararlarında özellikle "ihlalde belirleyici etki" kavramına dair açık, net ve tutarlı ölçütler ortaya koymadığı tespit edilmiştir. Bu sorun, söz konusu kavramın ayrıntılı bir tanımının yapılması, açık ve net kriterler getirilmesi yoluyla ortadan kaldırılabilecektir. Yine rekabet ihlali nedeniyle idari para cezası uygulanan teşebbüsler için söz konusu olan ağırlaştırıcı ve hafifletici sebeplerin, ihlalde belirleyici etkisi bulunan yönetici ve çalışanlar için de uygulanması gerektiği, bunun için de hukuki düzenlemeye ihtiyaç olduğu kanaatindeyiz.

Rekabet ihlalleri sebebiyle teşebbüs yöneticilerine uygulanan idari yaptırımlara ilişkin RK kararlarının oldukça az sayıda olduğu görülmektedir. Bu bağlamda RK'nın teşebbüs odaklı olduğu ve teşebbüs yöneticilerine nadir olarak idari yaptırım uyguladığı anlaşılmaktadır. Ayrıca RK'nın teşebbüs yöneticilerine idari para cezası uyguladığı kararlarda "belirleyici etki" kriterine yer verdiği, ancak belirleyici etkide bulunma bakımından genel bir ölçüt belirlemediği ve kavramı - hükmün amacına aykırı olarak- dar yorumladığı görülmüştür.

RK'nın rekabet ihlalleri sebebiyle teşebbüs yöneticilerine idari yaptırım uyguladığı kararların dönemsellik arz etmediği yıllar arasında eşit olarak dağıldığı görülmüş, yine sektörel bakımdan da herhangi bir sektörün ön plana çıkmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca RK'nın rekabet ihlalleri sebebiyle hem anonim hem de limited ortaklık yöneticileri bakımından idari yaptırım uygulamakla birlikte, anonim ortaklıklara ilişkin kararların sayıca daha fazla olduğu anlaşılmıştır.

Kaynakça

- Akcan, C. (2019). Rekabeti Kısıtlayıcı Anlaşmalardan Doğan Tazminat Sorumluluğu. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akdağ Güney, N. (2012). *6102 sayılı Türk Ticaret Kanuna göre Anonim Şirket Yönetim Kurulu*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Akıncı, M. (2001). Ekonomik Kamu Düzeni ve Rekabet Kurumu. *Rekabet Dergisi*, 5, 2-16.
- Anık, G. (2006). AT Rekabet Hukukunda Hakim Durumun Kötüye Kullanılması. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 65(19), 189-199.
- Apaydın, B. (2019). Türk Rekabet Hukukunda İdari Para Cezalarında Esas Alınacak Ciro Yılıının Belirlenmesi Sorunu ve Danıştay Uygulaması. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 1(25), 27-52.
- Arı, B. (2020). *Karşılaştırmalı Hukukta Rekabet İhlallerine Verilen Cezalar*. Ankara: Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi no: 161.
- Arı, M. H. / Aygün, E. (2009). Rekabet Kurulu'nun Ceza Yönetmeliği: Yeni Bir Dönemin Ayak Sesleri. *Rekabet Kurumu Dergisi*, 4(10), 7-71.
- Arı, Z. (2004). *Rekabet Hukukunda Danışıklılık Kavramı (Anlaşma, Karar, Uyumlu Eylem) ve Sonuçları*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Arıtürk, R. Ö. (2009). *Birleşmelerin Kontrolünde Kullanılan Esasa İlişkin Test AB Deneyimi ve Türkiye İçin Çıkarımlar*. Ankara: Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No: 91, Mayıs Yayın No: 0225.
- Arkan, S. (2020). *Ticari İşletme Hukuku*. 26. Baskı, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Aslan, İ. Y. (1997). *Rekabet Hukuku ve Rekabetin Korunması Hakkında Kanun*. Bursa: Ekin Basım Yayın.
- Aslan, İ. Y. (2001). *Rekabet Hukuku*. 2. Basım, Bursa: Ekin Basım Yayın.
- Aslan, İ. Y. (2015). *Rekabet Hukuku Dersleri*. 5. Baskı, Bursa: Ekin Basım Yayın.
- Aslan, İ. Y. (2017). *Rekabet Hukuku, Teori-Uygulama-Mevzuat*. 5. Baskı, Bursa: Ekin Basım Yayın.
- Aslan, Z. / Kahraman, B. (2000). *Rekabet Kurumunun Oluşumu, Görev ve Yetkileri ile Yargısal Denetimi*. İstanbul: Alfa Yayınları.

- Aşçıoğlu Öz, G. (2000). *Avrupa Topluluğu ve Türk Rekabet Hukukunda Hâkim Durumun Kötüye Kullanılması*. Ankara: Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:13.
- Aşçıoğlu Öz, G. (2009). Rekabet Hukukunda Dikey Anlaşmalar. Sanlı, Kerem Cem (Editör), *Rekabet Hukuku ve Dikey Anlaşmalar- 2002/2 Sayılı Grup Muafiyeti Tebliği'nde Eşik Sistemine Geçiş Olası Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Ateş, M. (2008). Son Yapılan Düzenlemeler Işığında AB Rekabet Hukuku ve Politikasına Genel Bir Bakış. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 2(7), 47-76.
- Ateş, M. (2013). *Rekabet Hukukuna Giriş*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Ateş, M. (2014). Rekabet Hukukundaki "Anlaşma" ve Borçlar Hukukundaki "Sözleşme" Kavramları Üzerine. *Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi*, 1(15), 83- 92.
- Ayan, Ö. (2013). *Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Sadakat Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün İhlalinin Sonuçları*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Aydemir, S. (2005). *Konglomera Birleşmeler, Portföy Etkileri ve Ex-Ante Kontrol*. Ankara: Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi.
- Badur, E. (2001). *Türk Rekabet Hukukunda Rekabeti Sınırlayıcı Anlaşmalar (Uyumlu Eylem ve Kararlar)*. Ankara: Rekabet Kurumu Lisansüstü Tez Serisi no: 6.
- Bahtiyar, M. (2021). *Ortaklıklar Hukuku*. 15. Bası, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Bozkurt, T. (2021). *Şirketler Hukuku*. 12. Baskı, Ankara: Legem Yayıncılık.
- Bülbül, M. O. (2018). Rekabet Kurumu Tarafından Verilen İdari Para Cezalarının Borsa İstanbul'a Kote Şirketlerin Hisse Senedi Getirileri Üzerindeki Etkisi. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cengiz, D. (2006). *Türk Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylem ve Bu Eylemin Hukuki Sonuçları*. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Coşkun, S. Y. (2017). Türk Rekabet Kurulu Yoğunlaşma Kararlarına İktisat Okullarının Etkisi: Birleşme ve Devralma Kararları Üzerinden Bir Çözümleme. *LAP LAMBERT Academic Publishing*, 23-76.
- Çamoğlu, E. (2010). *Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu*. 3. Bası, İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Çeçen, H. (2011). *Avrupa Topluluğu ve Türk Rekabet Hukukunda Hakim Durumun Fiyat Uygulamaları İle Kötüye Kullanılması*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Doğan, B. F. (2012). Yönetim Kurulunun Devredilemez Yetkileri ve Yönetim Yetkisinin Devri. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2(18), 609-640.
- Erdem, E. (2003). *Türk ve AT Rekabet Hukukunda Birleşme ve Devralmalar*. Ankara: Seçkin Yayınevi.

- Gönen, K. E. (2003). Bağımsız İdari Otorite Olarak Rekabet Kurumu. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(7).
- Green, N. / Robertson, A. (1997). *Commercial Agreements and Competition Law, Practice and Procedure in the UK and EC*. 2nd Edition, London.
- Günay, C. İ. (2010). *Rekabet Kanunu Şerhi*. Ankara: Legal Kitabevi.
- Günay, C. İ. (2014). *Rekabet Hukuku Dersleri*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Gündüz, H. (2014). *Rekabet Hukukunda Uygulanan İdari Para Cezaları*. Ankara: Rekabet Kurumu Lisansüstü Tez Serisi.
- Gündüz, H. (2018). *Rekabet İhlallerine İlişkin Soruşturmalar ve Para Cezaları: Rekabet Kurulu'nun 20 Yılı'nın Bilançosu*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Gürkaynak, G. (2003). *Türk Rekabet Hukuku Uygulaması için "Hukuk ve İktisat" Perspektifinden "Amaç" Tartışması*. Ankara: Rekabet Kurumu.
- Güven, P. (2008). *Rekabet Hukuku*. 2. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınevi.
- Helvacı, M. (2001). *Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu*. 2. Bası, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Hovenkamp, H. (2017). *Principles of Antitrust*. West Academic Publishing.
- İkizler, M. (2005). *Türkiye ve Avrupa Birliği'nin Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylem*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kaplan, İ. (2016). 6102 Sayılı YTTK Hükümlerine Göre Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyeleri ve Diğer Üst Yöneticilerin, Şirkete, Ortaklara ve Şirket Alacaklılarına Karşı Hukuki Sorumluluğu. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(65), 3493-3510.
- Kayıhan, Ş. (2020). *Şirketler Hukuku*. 4. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kısa, S. U. (2004). *Avrupa Topluluğu Rekabet Hukukunda Hâkim Durumun Rekabet Karşısı Eylem ve İşlemlerle Kötüye Kullanılması*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Koç, E. (2012). 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'da Düzenlenen İdari Para Cezaları İçin Öngörülen İdari Usul. *TBB Dergisi*, 98, 231-282.
- Korah, V. / Warwick, R. (1992). *Exclusive Distribution and the EEC Competition Rules*. 2nd Edition, London.
- Küçükkayhan Aşcıoğlu, M. (2011). *Rekabet Hukuku ve Dağıtım Sözleşmeleri*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Oder, B. / Karcıoğlu, K. N. (2009). Ceza ve İdare Hukuku Açısından Rekabet Hukukundaki Yeni Yaptırım Politikasının Değerlendirilmesi. Sanlı, Kerem Cem (Editör), *Rekabet Hukuku Yaptırım Politikasında Yeni Dönem: Ceza ve Pişmanlık Yönetmelikleri*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Orbay Ortaç, N. / Al Kılıç, Ş. (2018). Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin ve Murahhasların Genel Kurula Katılması. *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, 2(4), 211-238.

- Özsunay, E. (1985). *Kartel Hukuku*. İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Öztunalı, A. (2003). *Yatay Yoğunlaşmalarda Tek Teşebbüs Hakimiyeti, 4054 sayılı Rekabet Kanunu ve AB Mevzuatı Uygulamaları*. Ankara: Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No:9.
- Öztürkler, M. (2016). *Rekabete Aykırılıkların Özel Hukuk Alanındaki Sonuçları ve Rekabete Aykırılıktan Dolayı Uğranılan Zararın Tazmini*. Doktora Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pınar, H. (2009). Yönetim Kurulu Üyelerinin Şirketler Hukuku Açısından Rekabet İhlallerinden Dolayı Hukuki Sorumluluğu. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 4(25), 369-405.
- Pişkin, R. (2010). *Türkiye'de Düzenleyici Kurumlar ve Üst Kurulların Görevleri ve İşlevleri*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Poroy, R. / Tekinalp, Ü. / Çamoğlu, E. (2021). *Ortaklıklar Hukuku I*. 15. Bası, Ankara: Vedat Kitapçılık.
- Pulaşlı, H. (2020). *Şirketler Hukuku Genel Esaslar*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Sanlı, K. C. (2000). *Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun'da Öngörülen Yasaklayıcı Hükümler ve Bu Hükümlere Aykırı Sözleşme ve Teşebbüs Birliği Kararlarının Geçersizliği*. Ankara: Rekabet Kurumu Lisansüstü Tez Serisi No: 3.
- Seyman, S. (2019). *Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin Rekabet Hukukundan Kaynaklanan Sorumluluğu*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sullivan, E. T. / Harrison J. L. (2008). *Antitrust and Its Economic Implications*. 5th Edition, LexisNexis.
- Şener, O. H. (2017). *Limited Ortaklıklar Hukuku*. 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Şener, O. H. (2019). *Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku Ders Kitabı*. 4. Bası, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Şener, O. H. (2020). *Ticari İşletme Hukuku Ders Kitabı*. 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tatlı, B. (2021). Anonim Şirketlerde Yönetim Kurulu Üyelerinin ve Yöneticilerin Rekabet İhlallerinden Dolayı Şirketler Hukuku Temelinde Hukuki Sorumlulukları. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(29), 2679-2727.
- Tekinalp, G. (1995). Uyumlu Eylemler Kavramı. *Prof. Dr. Hayri Domaniç'e Armağan*, İstanbul Üniversitesi Avrupa Hukuku Araştırma ve Uygulama Merkezi, İstanbul: MİTOS Yayınları, 201-207.
- Tekinalp, Ü. (1999). Grup İçi Teşebbüsler Arasındaki Birleşme ve Devralmalar İçin Rekabet Kurulunun İznine Gerek Olup Olmadığı Sorunu. *Cumhuriyetin 75. Yılı Armağanı*, İstanbul.

Topçuoğlu, M. (2009). Rekabet Hukukunda Üç Kat Tazminat. *Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu*, 5-59.

Vogelaar, F.O.W. (2010). *The EU Competition Rules, Landmark Cases of the European Courts and the European Commission*. Third Edition, Groningen.

Yüksel, O. Y. (2004). *Rekabet Hukukunda Uyumlu Eylem*. Ankara: Rekabet Kurumu Uzmanlık Tezleri Serisi No: 61.

Whish, R. / Bailey, D. (2015). *Competition Law*. 8th Edition, Oxford University Press.

İnternet Kaynakları

dergipark.org.tr/tr/download/article-file/789863

webftp.gazi.edu.tr/hukuk/sorumluluk/s_3.pdf

www.mevzuat.gov.tr

www.rekabet.gov.tr/tr/Kararlar

www.tbmm.gov.tr

© Copyright of Journal of Current Researches on Social Science is the property of Strategic Research Academy and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.